

GA - 153

РУДОЛФ ЩАЙНЕР

РУДОЛФ ЩАЙНЕР

ВЪТРЕШНАТА СЪЩНОСТ
НА

ЧОВЕКА И ЖИВОТА
МЕЖДУ СМЪРТТА
И НОВО РАЖДАНЕ

ЦИКЪЛ от 6 лекции
/ВИЕНА 1914г. /

превод от немски: ДИМО ДАСКАЛОВ

НЕРЕДАКТИРАН ПРЕВОД

изготвил: ПЕТЪР ИВ. РАЙЧЕВ – сканирано от копие

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

	СТР.
1. ПЪРВА ЛЕКЦИЯ.....	3
2. ВТОРА ЛЕКЦИЯ.....	16
3. ТРЕТА ЛЕКЦИЯ.....	27
4. ЧЕТВЪРТА ЛЕКЦИЯ.....	40
5. ПЕТА ЛЕКЦИЯ.....	54
6. ШЕСТА ЛЕКЦИЯ.....	68

ПЪРВА ЛЕКЦИЯ

Този цикъл от сказки ще има за цел да обрисова вътрешния живот на човека във връзка с живота между смъртта и едно ново раждане, за да покаже, колко вътрешно са свързани тези две области на съществуването. Наред с това той ще има за цел да развие от познанието на този въпрос ръководни линии, които могат действително да ориентират човека при някои трудни положения в живота. Позволявайки така да се каже едно основно разбиране на душевния живот, тези линии са в състояние да дадат в известно отношение една сигурна опора на този душевен живот. Обаче за целта ще бъде необходимо, обични мои антропософски приятели, добре да разберете и усвоите първите сказки, които трябва да образуват една основа, един фундамент. Тези сказки ще ни отведат в езотерично научни области, които отначало биха могли да изглеждат за някого твърде отдалечени от това, което човешката душа драговошно би искала да обгърне непосредствено. Обаче когато ще стигнем до това, което съставлява целта на тези сказки, ще видите, че тази цел може да бъде постигната по един сигурен начин само тогава, когато човек се запознае първо с привидно отдалечените езотерични познания, които ще бъдат предложени.

Когато разглеждаме първо по един абстрактен начин вътрешния живот на човека, той ни се явява в три форми, на които често пъти сме обръщали вниманието: във формите на мисленето, чувствуването и волята. Но за да може да разгледаме изцяло този вътрешен живот, трябва да прибавим и нещо четвърто. Към вътрешния живот на човека принадлежат не само посочените три области, но към него принадлежи вече и това, което той прави от чисто сетивното усещание. Ние не оставяме цветовете и звуците, топлинните впечатления и други подобни да преминават само бегло пред нашето съзнание, но обхващаме тези впечатления, правим от тях наши възприятия. И фактът, че можем да си спомним за тези впечатления, че можем да ги запазим в нас, че знаем: една роза е червена, не само тогава, когато стоим непосредствено пред тази роза, но можем, така да се каже, да носим със себе си червеното на розата, можем да запазим цветовете като една представа-спомен, всичко това ни показва, че животът на увещанието, животът на възприятието, чрез който идваме в допир с външния свят, принадлежи вече към нашия вътрешен живот. Така щото можем да кажем: Към нашия вътрешен живот трябва да числим и възприятието на външния свят, доколкото ние овътрешняваме този външен свят в самото възприятие. По-нататък към нашия вътрешен живот трябва да числим света на мислите, чрез които си създаваме първо познания за най-близките до нас неща, а в науката за намиращите се по-далече от нас неща. Чрез тези мисли ние превръщаме

външния свят в наш вътрешен свят до много по-висока степен, в много по-широк смисъл отколкото вършим това чрез възприятието. Ние не само живеем в нашите възприятия, но размишляваме върху тях и имаме съзнанието, че с помощта на размишлението можем да открием нещо от тайните на това, което възприемаме. След това към нашия вътрешен живот трябва да числим нашите чувства и с чувствата ние се намираме вече в онази област на вътрешния живот на човека, която включва, така да се каже, в себе си всичко, което ни поставя като човеци в един отговарящ на човешкото достойнство допир със света. Фактът, че можем да имаме чувства за нещата, че можем да се радваме на заобикалящия ни свят, това едва съставлява основата на нашето истинско човешко съществуване, в известно отношение то съставлява и всичко онова, което е ваше щастие и наше страдание. Всичко това се разиграва във вълнуващи се нагоре и надолу чувства: чувства се въздигат в нас или се насочват към нас, които повдигат нашия живот, укрепват го, чувства, в които се чувствуваме щастливи и доволни; чрез събитията на живота, чрез нашата съдба, също и чрез нашия вътрешен живот ни връхлитат чувства, които изразяват нашето страдание, нашата скръб. И изказвайки думата "чувство", обични мои антропософски приятели, ние сочим към онази област, която всъщност включва щастието и страданието на човешкия живот.

И когато посочим четвъртата област, тази на волята, касае се за нещо, което ни придава стойност за света, което така ни поставя в живота, че ние живеем не само като познаващи същества, не само като чувстващи в нас същества, а можем да въздействуваме обратно на света. Това, което един човек иска, може да иска и което от волята се излива в делата, то образува неговата стойност за света. Следователно можем да си кажем: Посочвайки към областта на волята, ние имаме работа с онзи елемент, който ни показва човека като член на света, и нашият вътрешен живот е този, който се влива като един член в света. Дали това са егоистичните, социални враждебните ефекти и страсти на престъпните натури, които се вливат във волята и от там се превръщат в част на света внасяйки разрушение, или са висшите чисти идеали, които идеалистът извлича от своя допир с един духовен ред на света и ги прави да се вляят в неговите дела - прави ги да се вливат може би само в думи, които действуват върху хората поощряващо или показващи им човешкото достойнство -: винаги ние имаме работа с това, което се намира в областта на човешката воля, което придава стойност на човека. Така щото цялото царство, което човекът може да има всъщност като душевно същество, бива изразено, когато изброим тези четири области: *възприятия, мислене, чувствование, воля.*

За онзи, който прониква по-дълбоко в разглеждането на тези - бихме могли да кажем - четири вътрешни сфери на човешката вътрешна природа, се показва едно важно различие сравнявайки ги две по две. Обаче в обикновения живот човек не осъзнава достатъчно тази разлика; най-много тя изпъква в нашето съзнание, когато размишляваме по следния начин върху тези четири сфери на човешката природа. Когато говорим са възприятието и размишляваме върху него, ние можем да имаме чувството: С възприятието ние стоим непосредствено в известно отношение към външния свят. Чрез възприятието ние овътрешняваме външния свят; то ни доставя нещо, което после принадлежи на нашата вътрешност, когато преработим усещането. Но ние имаме чувството: трябва да сме устроили нашето усещане така, че в известно отношение то да ни дава верни изображения на външния свят; и всяко заболяване на живота на възприятието, на живота на усещането, всяко заболяване на сетивата ни показва, че чрез едно такова заболяване нашият вътрешен живот обеднява, обеднява чрез това, че не получаваме достатъчно вътре в нас от това, което можем да получим от външния свят.

Преминавайки от възприемането към мисленето, можем да забележим, че и по отношение на мисленето имаме чувството: за нас не може да бъде достатъчно, когато това мислене рови само в себе си и се изгубва в себе си; в крайна сметка мислите имат стойност само тогава когато могат да ни представят вътре в нас нещо обективно, намиращо се вън от нас, когато те могат да изразят нещо, което е вън от нас. Нашето мислене не би могло да ни задоволи, ако чрез него не бихме могли да изпитаме нещо върху външния свят. Но когато преминем към нашето чувство и размислим малко върху това чувство, ще открием, че това чувство, или по-добре казано, чувственият живот е много по-вътрешно свързан с нашето непосредствено вътрешно битие отколкото мисленето и възприемането. Когато искаме да почувствуваме по един правилен начин определени тънкости на външния свят, имаме представата, че ние самите трябва да се развием, първо чисто външно на физическото поле, ако искаме да чувствуваме по един правилен начин определени тънкости на външния свят. Когато имаме една мисъл и наричаме тази мисъл истинна, за такава истинна мисъл ние казваме: тя трябва да важи за всички наши себеподобни и когато само успеем да намерим подходящите думи, за да изразим мисълта, трябва да има възможност да убедим и другите в тази мисъл. Когато стоим пред едно природно явление или пък, да речем, пред едно човешко произведение на изкуството и при неговото гледане в нас се развие едно чувство, ние знаем, че всъщност на първо време нашата човешка природа, такава каквато тя е, не ни помага нищо, за да можем да изчерпим изцяло това, което може да стои пред нас. Може да се

случи да останем напълно тъп пред едно музикално или едно художествено творение, просто поради причината, че не сме възпитали нашето чувство така, щото да може да възприема тънкостите. И когато проследим тази мисъл, откриваме, че този живот на чувствата е нещо много вътрешно, че и така, както го изживяваме вътрешно, не можем да го предадем веднага в мисли на други хора: в известен смисъл при всички обстоятелства ние сме сами в нашия чувствен живот. Но същевременно ние знаем, че този чувствен живот е източник на едно твърде особено вътрешно царство, на едно вътрешно явление на развитието тъкмо чрез това, че той е нещо толкова субективно, щото не може да се излее непосредствено в нещо обективно така, както живее вътрешно. Нещо подобно трябва да кажем и по отношение на волята. Колко различни сме ние хората по отношение на това, което можем да искаме, по отношение на това, което може да се излее чрез волята в нашите дела! И всъщност само благодарение на това се получава голямото разнообразие на човешката дейност, че единият може да иска това, другият онова. Ако при чувството можем да се радваме, че сме намерили в живота един другар, който е дошъл чисто вътрешно, субективно до същата гледна точка на чувствуването както нас самите, че може да овътрешни определени тънкости на външния свят чрез своето чувство така, щото да има едно независимо и все пак свързани с нас разбиране, тогава чрез такова едно другарство ние чувствуваме нашия живот повдигнат. Всеки един от нас трябва да развива отделно своето чувствуване; но ние можем да намерим хора, с които нашите чувства могат да бъдат в съзвучие, в хармония. Защото въпреки че чувственият живот е вътрешен, все пак възможно е хората да бъдат в хармония с техните чувства. Обаче не могат да съществуват две воли, не могат да съществуват следователно двама души, които в един и същ момент да искат да вършат същото нещо. Волите не могат да се слеят в един единствен обект. Самият манивел, който хващаме, за да можем да въртим една машина, можем да го държим само сами. И даже когато някой друг ни помага при това, онази част от работата, която извършваме чрез нашата воля, е половината от цялата работа. Ние извършваме нашата половина, другият другата половина. Два волеви импулса не могат да бъдат заедно в един обект. Въпреки че чрез нашата воля се поставяме в един общ свят, тъкмо чрез тази воля ние сме така поставени в света, че чрез волята ние сме една отделна за самите нас индивидуалност. Тези факти ни показват, че волята съставлява цялата стойност, цялата индивидуална стойност на човека, че от тази гледна точка тя с най-вътрешният елемент на човешката душа. От всичко казано до тук можем да направим извода, че възприятието и мисълта са повече външни във вътрешния живот на човека, а чувството

и волята са най-дълбокият, фактически най-вътрешният елемент на човешката душа. Но когато разглеждаме напълно външно, екзотерично тези четири кръга на човешкия душевен живот, получава се и една друга разлика.

Когато стоим пред света с нашето възприемание, ние със сигурност си казваме: Това възприемание ни дава възможност да познаем света, обаче винаги само от една единствена гледна точка. Колко малък е откъсът от света, който ние превръщаме в наш вътрешен живот чрез възприеманието! В това възприемание ние сме зависими от място и време; трябва да кажем: от това, което предчувствуваме в света, в нашия вътрешен живот прониква чрез възприеманието една много малка част. А по отношение на нашите мисли ние имаме чувството: Колкото и да се стараем, могат да съществуват винаги все по-нататъшни стъпки, чрез нашите мисли ние можем да проникнем все по-надалече - накратко, имаме чувството: Светът стои там вън и чрез твоето възприемание, чрез твоето мислене ти завладяваш само една малка част от него. Не така стои въпросът с чувствуването. С чувствуването е така, че човек си казва: О, всъщност какви необятни възможности на щастието и на страданието има в самия мене! Колко много неща бих могъл да черпя от дълбините на моята душа! И ако бих могъл да ги извлека, колко по-тънко, колко по-възвишено бих чувствувал аз за нещата на света! Докато по отношение на възприеманието и на мисленето имаме чувството: Там навън в света има много неща и чрез възприеманието и мисленето аз мога да изживея само една малка част от тях, то по отношение на чувствуването трябва да си кажем: Там долу има безкрайни дълбочини; ако бих ги извлякъл, моето чувствуване би се обогатило все повече и повече. Но аз мога да изнеса нагоре само една много малка част и да я превърна в моето действително чувствуване.

Следователно, докато чрез моето възприемание и мислене мога да превърна в моя вътрешен живот само една малка част от света, чрез чувствуването аз мога да дам съществуване в сферите на действителното изживяване само на една част от това, което почива като възможност в мене. А това важи до много по-висока степен за волята. Искам да посоча само едно. Колко много трябва да чувствуваме ние, че с това, което вършим, оставаме назад по отношение на това, което бихме могли да извършим, което е заложено в нас. Така ние чувствуваме, че чрез нашето възприемание и нашето мислене внасяме само една част от външния свят в нашия вътрешен живот, а от това, което лежи в дълбините на душата, можем да извлечем нагоре само една част чрез нашето чувствуване и нашата воля. Чрез това четирите кръга на нашия душевен живот се разделят на две части: от една страна възприеманието и мисленето, от

друга страна чувствуването и волята. Съвършено друга светлина се хвърля върху тези четири кръга на нашия вътрешен живот, когато се опитаме сега да осветлим езотерично това, което човек може да си изясни така екзотерично чрез размишлението.

Вие знаете, обични мои приятели, че през нощта, когато човекът спи, връзката между неговия Аз, неговото астрално тяло от една страна и неговото физическо и етерно тяло от друга страна е по определен начин различна от тази, която съществува при дневната будност. При дневната будност - бихме могли да кажем - физическото тяло, етерното тяло, астралното тяло и Азът са свързани заедно по един нормален начин. При съня тази връзка се разхлабва, тя се разхлабва така, че астралното тяло и Азът са излезли напълно от сферата на сетивата и от сферата на мисленето, следователно от цялата сфера на органите на съзнанието и поради това отначало тъмнината на нощта се простира върху нормалното съзнание: безсъзнанието. Когато чрез езотерични упражнения човек така усилва, укрепва своята душа, че може да стане възприемащ и мислещ, т.е. духовно познаващ и възприемащ в неговата духовно-душевна същност, която иначе през нощта се намира в безсъзнание вън от тяло- то, когато действително изживява духовно-душевното като негова човешка същност вън от тялото, тогава за него се явява един нов свят, разкрива му се един духовен обкръжаващ го свят; Така както за човека съществува един физически околел свят, когато той се служи със сетивата и с мозъка, който служи на мисленето. Този духовен околел свят, който човек може да наблюдава тогава, съвсем не е винаги същият. Човек може да се постави в положението на духовен изследовател през различни времена, по различен начин. И върху това, което той вижда духовно, действа намерението, - но не всъщност умственото намерение, а онова намерение, което лежи инстинктивно и несъзнателно в целия му душевен живот. Когато например човек излиза из своето тяло, за да установи връзка с един починал човек, с един заминал тогава това намерение действа върху цялото поле на духовното съзнание; той пропуска някакси всичко, което не принадлежи на това намерение и, когато работата успее, насочва се направо към починалия и неговата съдба, за да познае това, което иска да види у заминалия. Останалият духовен свят остава някакси незабелязан - изразът е малко несръчен - остава неосветлен и тогава съответният човек изживява само връзката с умрелия. И така, от намеренията на човека зависи, какво ще види той в духовния свят. Ето защо понятно е, че това, което ясновиждащото съзнание описва относно видяното в духовния свят, може да се различава безкрайно много у различните ясновиждащи индивиди. Всеки един може да

е видял съвсем правилно, когато със своето душевно-духовно същество е излязъл от физическо-телесното естество.

Днес и въобще в тези сказки аз искам да опиша онова, което ясновидското съзнание вижда, когато то прониква в духовния свят с намерението да познае вътрешния живот на човека - тези четири душевни кръгове: на възприеманието, на мисленето, на чувствуването и на волята -, за да проникне зад тях и да прозре в това, което всъщност се вълнува нагоре и надолу в тази човешка душа и произвежда щастие и страдание.

Следователно да предположим, че едно ясновиждащо съзнание е стигнало до там, действително да се излъчи със своето духовно-душевно същество от своето физическо-телесно същество, както човек върши иначе това в безсъзнателно състояние при съня, и че извършва това движение на излизане с решителния стремеж, с импулса, да се запознае с вътрешния живот на човека, да почувствува, че пред него застава човешкият вътрешен живот. Тогава ще му се разкрие това, което ще се опитам да опиша.

Първото нещо, което се явява пред ясновиждащото съзнание, обични мои антропософски приятели, е едно пълно обръщане на цялото виждане на света. Докато сме в тялото, ние възприемаме с нашите сетива около нас, мислим с нашия ум около нас; ние виждаме един свят от планини, реки, облаци, звезди и т.н. около нас и в определена точка на този свят виждаме тогава самите себе си - бихме могли да кажем - като нещо по-малко в сравнение със света. Когато ясновиждащото съзнание започва да действа във външното тяло, това отношение направо се обръща. Светът, който иначе се простира пред нашите сетива, върху който размишляваме с нашия ум свързан с мозъка, този свят изчезва от погледа, той изчезва за възприятието. Той не ни дава вече никакви мисли, ако можем да се изразим така; но ние се чувствуваме като разлети в този свят, чувствуваме се действително като излезли от нашето тяло, така, че можем да изразим това чувство по един правилен начин, като кажем: Светът който по-рано си гледал, сега ти си разлят в него, намираш се вътре в него, напълваш до определени граници цялото пространство и самият ти тъчеш във времето. Това е едно чувство, което можем да изразим също, като кажем: Това, което по-рано беше външен свят, сега е станало вътрешен свят. Това не е така, като че сега бихме носили вътре в себе си този предишен външен свят, но налице е чувството, усещането: той е станал вътрешен свят; ти живееш в пространството, в което по-рано бяха разпространени възприятията на твоите сетива, върху които неща и процеси ти мислеше. В него живееш ти. А малкото същество, което като че стоеше в центъра на сетивния хоризонт, човекът, когато човек развие ясновиждащото съзнание по определен начин, сега се превръща в действител-

ност в света; към него ние гледаме така, както по-рано сме гледали към целия разпространен в пространството и протичащ във времето външен свят. Ние сме станали за нас така да се каже светът.

Помислете само, обични мои антропософски приятели, какво обръщане на цялото човешко виждане на света се получава, когато това, което по-рано съвсем не е било светът, което сме наричали Аз, сега се намира вън от нас и съставлява светът, към който всичко клони. Това е така, като че бихме гледали от всички точки на пространството към един единствен център - и виждаме там самите себе си; и това е така, като че бихме плували във времето назад и напред и на една точка в една вълна намираме самите себе си: ние сме станали светът. Това е първото впечатление, когато - казвам още веднъж изрично това - развиваме ясновиждащото съзнание с този стремеж да се запознаем е вътрешния живот на човека. Тогава това е първото впечатление.

Странно! Ние излизаме вън от своето тяло със стремежа да се запознаем с вътрешния живот на човека, и първото нещо, което застава пред нас, е самата човешка форма. Но колко изменена е тази човешка форма! Постоянно трябва да повтарям: Трябва да излезем от своето тяло с намерението да познаем вътрешния живот на човека и тогава се явява всичко това, което сега ще кажа - ето защо то не винаги се явява при развитието на ясновиждането. Тази човешка форма, колко различно ни се представя тя! Ние знаем: това, което гледаме, това, което виждаме, това сме самите ние; да, това си ти, ти, който по-рано се чувствуваше вътре в твоята кожа, в твоята кръв, ти стоиш там вън. Но от това, което стои там, ние виждаме първо само - бихме могли да кажем - външната форма, обаче преобразена. Очите, това, което беше очи, светят като две слънца, обаче вътрешни слънца, трептящи в блясъка на светлината, искрящи, разискрящи се и в искренето заздравяващи се слънца, които пръскат лъчезарна светлина; така се явяват очите на преобразената човешка форма. *Ушите започват да звучат по определен начин.* Това, което на физическия свят виждаме от ушите, сега не го виждаме, но чуваме определено звучене. *Цялата кожа лъчезари в един вид лъчи,* които повече чувствуваме отколкото бихме могли да ги видим. Накратко казано, цялата човешка форма ни се явява като нещо светещо, звучащо, като нещо магнетично-електрично, изпращащо лъчения; естествено тези изрази са не-сръчни, защото те са взети от физическия свят. Така стои светът пред нас и това е сега нашият свят при описаното начало на ясновиждащото изживяване: блестящият в светлина човек, цялата кожа в един чувствуван блясък, и едно чувствувано блестяне, очите нещо, което виждаме, ушите нещо, което чуваме! И когато имаме това впечатление, ние знаем вече: ти си видял, ти си гледал твоето тяло, твоето физическо тяло

намирайки се вън от него. Ние знаем: Виждано от гледището на духа, така изглежда физическото тяло.

И когато се опитаме да упражним една вътрешна дейност там навън - но навън от тялото -, която може да се сравни с размишлението - но това е нещо различно от обикновеното мислене, то е разгръщането на една вътрешна творческа сила на душата - когато развием тази дейност, ние виждаме нещо повече в това светещо същество. Ние виждаме вътре в него движещи се сили, които - бихме могли да кажем – проникват, кръстосват тази светеща форма като един вид движение на сила, като силово движение. И сега знаем: Това, което виждаш там вътре като един вид включено силово движение в твоето светещо тяло, това е животът на твоите мисли виждан от вън. И това, което виждаме, можем да го наречем част от етерното тяло - ние виждаме етерното тяло като тъчаш живот на мислите. Това е като един вид движение на тъмни вълни, един вид духовно кръвообращение - бихме могли да кажем -, тъмни вълни в светещото тяло, които придават на цялото един особен изглед и които ни карат да познаем! Там в твоето физическо тяло се вълнува и кипи етерното тяло, което ти сега гледаш от вън, което става сега видимо за тебе.

Виждате ли, така, намирайки се вън от своето тяло, човек добива познанието, че действително съществува физическото тяло и етерното тяло, и как изглеждат те, виждани от вън.

Но засилването на вътрешния живот може да отиде и по-нататък. Ако човек би виждал само това, което току що посочих, той би изглеждал на себе си твърде особено в духовния свят; той би изглеждал на себе си като едно същество, което наистина на физическото поле може да приема впечатления на външния свят, но вътрешно би било свършено празно от чувства, което не би могло да чувства нищо. Но също и това, което отговаря на това чувство на физическото поле, може да се пробуди вътрешно там навън в тялото. Това не е самото чувствуване, защото това чувствуване е оправдано, съществува само във физическото тяло, то е това, което в духовния свят отговаря на чувствуването. По-рано ние просто сме чувствували: ти си вътре в пространството и се носиш по вълните във времето; ти си в пространството, в което по-рано си виждал процесите, съществата, и във времето, в което си имал възприятия - там се намираш ти. Но когато там навън вън от тялото се пробужда отговарящата на чувството душевност, тогава това душевно естество започва да развива, да разгръща едно познание, чрез което там вън просветват всякакъв вид неща, чрез което човек чувства не само себе си като разпрострян в пространството, но чрез което той възприема това, което се намира в това пространство, което се носи на вълни като същества и то-

зи поток на времето. И сега той не намира това, което по-рано е виждал чрез тялото и неговите органи в този външен свят, а намира себе си живеещ, имащ изживявания във вътрешността на този външен свят, в духовното, което протъква и прониква със своите вълни този външен свят. Това е, като че пространството, в което по-рано човек само се е чувствувал, сега е напълнено с безброй звезди, които всички се движат и към които той сам принадлежи. И сега той знае: Ти живееш сега себе си в твоето астрално тяло. И човек така изживява себе си в своето астрално тяло вън от физическото тяло, че оживява съдържателно това, което той по-рано само се е чувствувал.

Когато човек поглежда обратно към това, което по-рано е виждал от самия себе си, което, така да се каже, по-рано бе описано като външен свят: това светещо тяло с тъмните движения на мислите на етерното тяло вътре в него - тогава в момента, когато намирайки се вън от тялото той се концентрира върху астралното, върху звездния живот на астралното тяло, това, което е напуснал, изоставеното тяло, изглежда различно. И сега той може да забележи точно разликата, която може да бъде изразена в следното. Ти можеш да се концентрираш обратно върху себе си, тогава виждаш твоето светещо тяло и твоето мисловно етерно тяло; но ако можеш да се концентрираш в самия себе си така, че един вътрешен звезден свят оживява в тебе, за който знаеш: ти го изпълваш, и го връщаш сега обратно към твоето физическо тяло, което си изоставил - тогава светенето може да престане, тогава престава движението на мислите. Това трябва да бъде произведено някакси по воля. Но на негово място се явява един образ на нашето собствено същество, който и изглежда - не можем да изразим това по друг начин - като нашата карма приела образ на личност, като нашата персонифицирана карма. Онова от нас, което носим като човечи в нас, поради което си приготвяме тази или онази съдба, това като че е навито на руло. Нашата карма, нашата съдба, персонифицирана /приела образ на личност/, стои пред нас. И ние знаем, че виждаме сега това: това си ти, но такъв, какъвто си в твоето вътрешно морално същество. Това си ти такъв, какъвто стоиш в света като една индивидуалност; това си изцяло самият ти.

И явява се още едно съзнание. Това съзнание, което се прибавя, има нещо твърде подтискащо. Човек вижда тази персонифицирана съдба така, че я чувства в най-вътрешна връзка със своето телесно естество, с неговия земен човек. А именно така, че в него оживява непосредствено познание: Как са устроени мускулите в твоето земно тяло, как е устроена твоята цяла мускулна система, това е едно творение на твоята съдба, на твоята карма. И сега идва времето, когато човек си казва: Колко различна е понякога *Майя* /илюзията/ от истината! Докато стоим

физическото поле, ние вярваме че тази човешка мускулна система се състои от мускули от плът; в действителност тези мускули от плът са *кристализираната карма*. И те са така устроени в човека, така са кристализирали, че и най-тънкото химическо съединение в неговата мускулна система носи неговата кристализирана карма. Така щото духовният наблюдател много ясно вижда: Когато един човек например е движил така своите мускули, че е отишъл на определено място, където с него се е случило нещастие, това е станало поради причината, че в мускулите се е намирала духовната сила, която от само себе си го е тласкала към това място, където му се е случило нещастieto. Мировият ред е кристализирал нашата съдба в нашата мускулна система. И в нашата мускулна система живее духът, кристализиран за външното физическо поле, който без нашето явно знание ни води навсякъде там, където трябва да отидем или да дойдем съобразно с нашата карма. И когато вътрешното засилване на душевния живот отива още по-нататък, когато намирайки се вън от своето тяло човек изживява по-нататък своята вътрешност, тогава в него се явява онова, което иначе във физическия живот, на физическото поле отговаря на волевия импулс. Щом този волев импулс, този волев живот се появи вътрешно - обаче когато човек се намира вън от тялото - тогава човек се чувствава не само като в една звездна системи, а чувствава като че се намира в слънцето на тази звездна система, той се чувствава едно със слънцето на своята планетна система. Бихме могли да кажем: Когато човек изживява вътрешно своето астрално тяло, той се чувствава едно с планетите на своята планетна система; когато изживява себе си със своя Аз вън от тялото, той се чувствава едно със слънцето на своята слънчева система, към което всичко е насочено, към което всичко се стреми. И когато сега той поглежда обратно към това, което сега не е вътре, а вън, /защото това, което е вън, докато човек се намира в своето физическо тяло, то е вътре, когато той се намира вън от това физическо тяло/, когато следователно той поглежда сега към самия себе си, пред него застава нещо друго, тогава по отношение на него пред него застава необходимостта, която му показва: това, което се намира там вън като негово собствено тяло е подчинено на раждане и умирање, пред него застава раждането и умирањето на физическото тяло. Той забелязва, че има духовни Сили и Същества, които направляват и ръководят раждането на това физическо тяло, и че има други Сили и Същества, които го разрушават, които разлагат това физическо тяло. И човек осъзнава тогава, в какво всъщност отново кристализира това раждане и умирање във физическия свят. Защото той знае: Всъщност това раждане и умирање е свързано с костната система на човека. С вграждането на костната система в човешкото физическо тяло

е произнесена присъдата за формата, в която човек изживява раждане и смърт във физическия свят. Как е кристализирана костната система в човека, формата на това кристализиране определя, как човекът се ражда и умира като същество. Той знае: Ти не би могъл да бъдеш във физическото съществуване онова същество, което си, ако целият свят не би действувал да втвърди в твоето физическо съществуване твоята физическа природа така, че тя да застане пред тебе като костна система. И колкото и странно да звучи това - човек се научава да почита в костната система царуващите универсални мирови сили, които намират своя духовен израз във всички онези същества, концентрирани в слънчевия живот. Той познава, че в мировия ред е била записана като основен план за човека тази негова костна система и как останалото, което съставлява неговите физически органи, е било един вид окачено върху този основен план. Така ясновидското разглеждане на това, което сега става външен свят, завършва със съзерцаването на символа на смъртта - бихме могли да кажем - със съзерцаването от вън на човека от кости, на човека-скелет. Защото чрез тези ясновидски процеси човек стига най-последно до познанието, как духовните светове са си създали така да се каже един външен символ - тези духовни светове, на които той действително принадлежи със своята вътрешност и в които е навлязъл, като е излязъл вън от своето тяло. Той се научава да се познава със своето същество вън от своето тяло. И сега при този четвърти стадий човек познава: Когато извършваме нашите дела в света, когато разгръщаме нашата воля, тогава това е онази сила в нас, която действа несъзнателно на физическото поле, това е онази сила, която всъщност едва сега познаваме, когато просто вървим напред и при това движение напред си служим с механиката на нашата костна система, в този процес на ходенето действуват универсални, космически сили, сили, в които ние се намираме действително едва тогава, когато изживяваме себе си вън от нашето тяло на четвъртата степен. Помислете само, обични мои антропософски приятели: Човекът прави една разходка и движи своите крайници напред с помощта на скелетната механика; той мисли, че върши това за свое удоволствие. Но за да стане това, за да има сили, чрез които можем да се движим напред с механиката на нашия скелет, за целта трябваше да съществува целият свят и целият свят да бъде изпълнен с вълни от сили, от божествено-духовни сили, за които добиваме едно познание едва тогава, когато се намираме на тази четвърта степен. Във всяка наша крачка съживее божествено-духовният Космос и докато върваме, че ние сме тези, които движим нашите крака пристъпвайки напред, ние не бихме могли да сторим това, ако не бихме живели в духовния Космос, в божествения свят. Докато се намираме във физическото тяло ние насочваме нашия

поглед около нас; тогава виждаме съществата на минералното, растителното и животинското царство, виждаме планини, реки, морета, облаци, виждаме звезди, слънцето, луната; това, което виждаме така външно, има една вътрешна страна и в тази вътрешност навлизаме ние самите, когато живеем по посочения начин вън от нашето тяло. Когато живеем в тази вътрешност на света, ние знаем: това, което е духовно във външните неща, което се крие зад лъчезарещото слънце, зад блестящите звезди, зад планините, реките, моретата, езерата, облациите, то живее в механиката на нашия скелет, когато го движим и за целта всичко това трябва да съществува, да бъде налице. Тогава ние добиваме повече разбиране за това, което разгледахме по-рано. Както нашата воля стои във вътрешна връзка с механиката на нашия скелет, така и нашите чувства стоят във вътрешна връзка с нашата мускулна система. Тази мускулна система е един символичен израз за системата на нашите чувства. Както са изградени нашите мускули, както те позволяват да ги свиваме и удължаваме, за да предизвикаме чрез това механиката на скелета, за целта е необходима нашата планетна система, с която се запознаваме, когато се намираме в нашето астрално тяло. В нашата мускулна система живее цялата планетарна система, както целият космос живее в механиката на нашата костна система. Това, което можем да кажем по съответен начин върху мислите и сетивните усещания, ще разгледаме в следващите сказки.

Такива неща доставя духовното познание. От тук ние виждаме, че наистина това познание не е само нещо, което ни дава мисли и идеи, но нещо, което може да ни проникне в цялата душа. Така щото чрез това действително се научаваме да се познаваме, ставаме свършено друг човек в цялото наше чувствуване и мислене. Защото когато оставим да действа на нашата душа това, което току-що бе обяснено като опитност на ясновиждащото съзнание и което /както ми се струва/ е лесно разбираемо - когато оставим това да действа на нашата душа и го съберем в едно основно чувство на живота в душата, как може да се изрази това основно чувствуване на живота в душата? Как можем да кажем, когато искаме да назовем с малко думи това, което се запалва в нас като вътрешно чувство на живота чрез едно такова знание на ясновидското изследване?

Ние съзерцаваме това, което е най-обикновеното нещо на всекидневното, което е израз на нашето всекидневно настроение и добиваме нещо като едно впечатление от това, което намирате предадено чрез устата на Капезиус и на Бенедиктус в първите изречения на моята драма "Изпитания на душата": как в човека се сливат така да се каже целите, които са си поставили божествено-духовните Същества; как в това, което е човешка природа, се влива онова, което божествено-духовни

Същества са мислили през световите. И сега искаме да резюмираме това в едно чувство на живота - сега гледаме на цялата човешка природа различно от по-рано, сега знаем, че тази човешка природа е проникната от божествения Космос, а не както по-рано. И съзнанието за всичко това се запалва, укрепва, засилва се и казва с вътрешно разбиране на душата и на чувството: Ако искаме да разберем човека, ние не можем да сторим това по друг начин освен като познаем: *от божествено-духовното е роден целият този човек!*

Когато го съзряваме, как неговото чувствуване се влива в дейността на неговите мускули - как нещо божествено-духовно, нещо космическо се влива в неговата костна система, как целият свят живее в движението на неговия скелет, как цялата планетна система живее в свиването и разтягането на мускулите и в тяхното отпускане - когато проникнем това с нашата мисъл и с нашето чувство, тогава с пълно разбиране казваме: *да, от божественото е роден този човек: Ex deo nascimur.*

ВТОРА ЛЕКЦИЯ

Вчера моята задача беше да предам във връзка с едно разглеждане на мисленето, чувствуването, волята и възприемането някои езотерични опитности, които се разкриват на човешката душа, когато тя живее вън от тялото, за да прави духовни изследвания с намерение да узнае нещо върху вътрешността на душата и нейната същност. Днес моята задача ще бъде да Ви запозная с подобни изживявания от една друга страна, защото само когато разглеждаме живота от най-различни страни и от най-различни гледища, можем да добием едно действително познание за този живот.

Представете си добре, обични мои приятели, как вчера се опитах да покажа, какво вижда човешката душа, когато, намирайки се вън от тялото поглежда назад първо към своето собствено тяло и към това, което е свързано с него физически, и какво изживява тя после, следователно какво изживяват човешкото астрално тяло и човешкият Аз, когато те все повече и повече укрепват в пространството, в което навлизат намирайки се вън от тялото. Но за да бъде наблюдавано същото нещо, съществува и един друг път. Това именно е важното при един действително духовен начин на разглеждане нещата, че можем да стигнем до загадките на съществуването само тогава, когато разглеждаме даден въпрос от най-различни страни. И така съществува и една друга възможност, една друга форма за излизане от тялото. Бих могъл да кажа: описаната вчера форма на излизане от тялото ни показва, че душата напуска тялото така, че от тялото тя навлиза направо в пространството и там започва да живее вън от тялото. Това излизане от тялото може да стане още и по следния

начин. За да намери пътя вън от себе си, човек може първо да навлезе по-дълбоко вътре в себе си; той може да се опита да се свърже, бихме могли да кажем, с опитностите, които душата има и което е най-много подобно на духовната опитност, може да се опита да свърже изживяванията със своята памет. Често пъти съм казвал: Благодарение на това, че като човешка душа ние сме в състояние не само да възприемаме, да мислим, да чувствуваме и да искаме нещо, но също и да запазим мислите и възприятията като съкровище на паметта, благодарение на това ние вече превръщаме всъщност нашия вътрешен живот в нещо духовно. И в моите публични сказки аз обърнах вниманието на това, че френският философ Бергсон е установил вече: това, което съществува в човешката душа като съкровище на паметта, не трябва да се разглежда като нещо непосредствено свързано с тялото; напротив, то трябва да се разглежда като една душевна вътрешност, като нещо, което душата развива, което съществува в чисто духовно-душевна форма.

И действително, когато при ясновиждащото съзнание започва да работи имагинацията, когато от тъмнината на духовното съществуване изникват първите впечатления, в тяхното качество, в цялата тяхна същност тези впечатления са много подобни на онова душевно съдържание, което се намира в нас като съкровище на паметта. Откровенията на духовния свят се явяват у нас като образи на спомена, но такива образи, които са безкрайно по-духовни, когато започваме да възприемаме с ясновидското съзнание. Тогава ние забелязваме някакси, че това наше съкровище на паметта е първото духовно действително нещо, първото, чрез което ние така да се каже излизаме от нашето тяло. Но след това ние трябва да вървим по-нататък, трябва да извлечем от глъбините на духа такива плувачи в духовната област образи, каквито ни представя паметта, но образи имащи много по-голяма оживеност, които не принадлежат на нашето изживяване както представите-спомени, и тогава виждаме, как над паметта се надига нещо. Това трябва добре да се запомни: надига се нещо от чужди духовни области, докато съкровището от спомени се надига от това, което сме съизживявали във физическия свят.

Когато сега се опитаме да насочим духовния поглед назад върху изживяванията на нашия Аз през годините, които сме изживели от момента на нашето детство, до който момент достигат нашите спомени - когато се опитаме да се абстрахираме от всичко външно и да се вживеем напълно в нас, така щото да проникнем все повече в нашите спомени, да извлечем от съкровището на нашата памет това, което обикновено не си спомняме вече, тогава се приближаваме все повече до онзи момент, до който може да се простира нашият спомен. И когато често предприемаме една такава операция, когато в това отношение усвоим известна практика,- а

ние можем това -, да извличаме от нашата памет отдавна забравени спомени, така че да развием една по-голяма сила на спомнянето; когато все повече и повече извличаме в нашето съзнание забравеното и с това укрепваме силата да събуждаме нашите спомени, тогава ще видим, че както в една ливада между тревистите стръкове, между тревистите зелени растения изникват цветя, така и между образите на спомените изникват образи на нещо, което по-рано не сме познавали. Това е нещо, което действително изниква така, както цветята и ливадата между зелените тревисти растения, но то идва от съвършено други духовни глъбини, за разлика от спомените, които изникват от нашата собствена душа. Тогава ние се научаваме да различаваме това, което би могло някакси да бъде свързано с нашите спомени, от това, което изниква от духовните основи, от духовните глъбини. И така ние постепенно се вживяваме във възможността да развием една сила, която ни позволява да извлечем духовното из неговите основи.

Но по този начин ние постигаме едно излизане от нашето тяло, различно от вчера описаното. При описания вчера начин излизането от тялото става така да се каже непосредствено. При начина, който днес описваме ние пребродваме първо нашия изминал живот. Ние се потопяваме в нашия вътрешен живот, чрез укрепване на възпоминателната сила привикваме да извличаме духовното измежду нашите спомени от духовния свят и така най-после проникваме извън нашето раждане, по-нататък минаваме през нашето зачатие и навлизаме в духовния свят, в който сме живели, преди да сме се свързали с една наследствена физическа материя в нашето настоящо въплъщение. Изминавайки по този начин нашия живот, ние достигаме вън в духовния свят, достигаме обратно във времето, преди да навлезем в настоящото въплъщение. Този е другият начин за напускане на тялото, за проникване в духовната област; и този начин показва една голяма разлика в сравнение с описания вчера. Обърнете добре внимание на тази разлика; защото тъкмо в този цикъл от сказки искам да Ви съобща някои тънкости и интимности на духовния живот. Но трудно е да се намерят подходящи думи, които да изтъкнат добре тези тънкости и интимности. Само когато се постареем да схванем такива различия ние проникваме правилно в нещата и добиваме една сигурна мисъл върху тях.

Когато човек, напусне своето тяло така, както описах сега, той излиза съвършено различно от своето тяло. Когато излиза от своето тяло по описания вчера начин, той се чувства във външното пространство. Аз описах пред Вас, как човек се разпростира над външното пространство, как поглежда назад към своето физическо тяло. Той излиза от себе си и изпълва така да се каже пространството, излиза

в пространството. Но когато преживява това, което сега посочих, тогава той излиза вън от самото пространство, тогава пространството престава да има за него някакво значение. Той напуска пространството и се намира тогава във времето, така щото при едно такова напускане на тялото престават да имат значение думите: Аз се намирам вън от моето тяло - защото "вън" означава едно пространствено отношение. Тогава човек не се чувствава едновременно със своето тяло, той изживява себе си във времето, в онова време, в което се намираше преди въплъщението, той живее в едно *преди*. Тогава човек гледа своето тяло като нещо съществуващо после. Той се намира сега действително само в течащото напред време. И на мястото на вън и вътре сега е настъпило едно преди и едно след това. Благодарение на това ние сме в състояние чрез едно такова излизане от тялото действително да проникнем в областите, в които живеем между смъртта и едно ново раждане; защото вървим обратно във времето, живеем в един живот, който сме живели преди този земен живот. И този земен живот се явява такъв, че ние казваме: Какво има там в бъдещето, какво ни се явява като послешно? Тук Вие виждате едно по-точно предаване на това, което не можах да сторя така точно в моята публична сказка: как именно конкретно навлизаме в областите, които преживяваме между смъртта и едно ново раждане. Връщайки се в живота, който по-рано сме живели духовно, ние сме излезли по този път от нашето тяло, но с това сме излезли и вън от пространството. Благодарение на това напускането на тялото от сегашното към предишното има в себе си една по-висока степен на вътрешност в сравнение с първо описаното излизане и за духовния изследовател описаното сега излизане от тялото има безкрайно по-голямо значение от посоченото вчера, което не излиза извън пространството. Защото ние можем да разберем онова, което съставлява дълбоките вътрешности на душата, само когато използваме описания днес път. И тук бих искал първо да Ви приведа един пример, от който ще видите, как човек трябва да се стреми да проникне зад интимностите и тънкостите на човешкия живот.

Тук във физическото тяло ние живеем нашия физически живот, ние си служим с нашите сетива, възприемаме света, образуваме си представи, чувстваме в него, стремим се чрез нашите дела да си предадем една стойност в този свят; ние действаме съзнателно чрез нашето тяло. Така върви всекидневният живот, доколкото принадлежим на физическото поле. Но за всеки човек, който иска да почувствува действително в себе си своето човешко достойнство, съществува един по-висш живот; и винаги е съществувал един по-висш духовен живот. Религиите, които са изпълвали човека с един по-висш живот, винаги са съществували. В бъдеще Духовната наука ще изпълни човека с един такъв по-висш живот.

Какво иска този по-висш живот? Какво иска този живот, който в мисли, чувства, в усещания се издига над това, което физическото поле може да предложи? Какво иска този живот, който при едни се изразява в смътни предчувствия в религиозната област, при други в ясно очертани линии на Духовната наука се издига над това, което сетивата могат да виждат, което може да бъде мислено с ума свързан с мозъка, което можем да извършим с тялото в света?

Човешката душа се стреми към един духовен живот. Да почувствува в себе си един духовен живот, да знае нещо за един такъв духовен живот, който надхвърля физическия живот, това всъщност придава на човека неговото достойнство. Бихме могли да кажем: Докато човекът пребивава във физическото тяло, той се стреми да повдигне своето достойнство, стреми се да предчувствува своето истинско определение чрез един живот, който си представя издигащ се над физическия свят, чрез едно предчувствие, усещание, познание на един духовен свят. Гледай нагоре към духа, чувствувай, че духовни сили тъкат през физическите светове! Тези са всъщност тоновете, които религиозният и родният с него живот трябва да дадат на човека. И грижата на възпитателя, който сериозно гледа на своята задача като възпитател на едно дете, ще бъде, да не остави това дете да отрасне така, че да живее само във външните материални представи, а да му достави и представи за един свръхсетивен свят.

А сега, без да искаме да останем в ограничеността, в тесните догматични граници на религиозните системи, нека наречем това, нека наречем това, което издига по този начин човека вън от границите на този физически свят, "религия". От друга страна да се запитаме по отношение на това, което току-що описахме като излизане на човешката душа отвъд границите на раждането и зачатията в един предхождащ земния живот духовен свят, където душата се намира извън пространството - да се запитаме по отношение на това: Съществува ли между смъртта и едно ново раждане в света, в който навлизаме така, както обяснихме, съществува ли там нещо, което бихме могли да наречем една религия на онова духовно царство? Съществува ли там отвъд нещо, което би могло да се сравни с религиозния живот на Земята? Ние вече описахме в някои подробности и ще продължаваме да описваме процесите, които човек преживява между смъртта и едно ново раждане; но сега нека се запитаме: Съществува ли нещо подобно като една религия в този духовен живот?, нещо, за което можем да кажем: то се отнася към изживяванията, които описахме за духовното царство така, както стремежът към свръхсетивния свят се отнася към всекидневния живот на физическото поле? Онзи, който излиза от своето тяло по описания начин, идва до познанието, че съществува нещо подобно като религиозен живот и отвъд в духовното

царство. И странно, докато всичко онова, което има около себе си - духовни същества и духовни процеси -, той го изживява така, както тук изживява физически същества и физически процеси, там през цялото време на този живот или през една голяма част на този живот между смъртта и едно ново раждане има пред себе си една мощна духовна картина: образа на идеала за човека. Тук на Земята имаме като религия всичко, което е над човека, отвъд в духовния свят съществува като религия идеалът за човека. Ние се научаваме да разбираме, че различните същества на различните духовни йерархии са съединили своите намерения, своите сили, за да създадат човека в мировия поток по начин, както това е описано в моята книга "Тайната наука". Пред боговете плуваше като цел на тяхното творение идеалът на човека, а именно онзи идеал на човека, който действително не се изявява така, както сега физическият човек, но така, както би могъл да се изяви най-висшият душевно-духовен живот в съвършено развитите заложи на този физически човек.

Така пред Боговете плува като цел, като най-висш идеал, като религия на боговете един образ на човека. И като на далечния бряг на битието на Боговете плува за тях *храмът*, който представя като най-висше художествено произведение на Боговете образа и подобие на божественото битие в образа на човека. И това е особеното, че през времето, когато човекът се подготвя и развива в страната на духовете между смъртта и едно ново раждане, той постепенно узрява там все повече и повече, за да може да гледа този храм на човека, този идеал на човека. И докато тук на Земята чувствуваме религиозния живот така, че той трябва да бъде наше свободно дело, трябва да го извлечем из самите нас и за материалистичното разбиране е възможно да го отрече, в страната на духовете между смъртта и едно ново раждане е точно обратното. Колкото повече преминаваме с нашия живот във втората половина на периода между смъртта и едно ново раждане, толкова по-ясно стои пред нас най-величественият идеал на човека, целта на Боговете в световите, така щото не можем да не го видим, защото той постоянно стои пред нашия духовен поглед. Тук на Земята човек може да бъде нерелигиозен, защото намирайки се пред физическия свят душата може да не види духа. Отвъд е невъзможно човек да не вижда, да не гледа целта на Боговете; защото тази цел застава със сигурност пред очите. Така стои именно през втората половина на живота между смъртта и едно ново раждане като на брега на битието, т.е. на брега на течащото напред време - приемоте всички тези изрази сега така, че да разбирате нещо намиращо се извън пространството и навън във времето -, така стои там идеалът за човечеството. Там в отвъдния свят не може да има една религия на познанието; защото ние трябва да познаем това, което е съдържание на една религия. Това,

което сега обрисовахме там отвъд религиозно съдържание; в този смисъл някой човек не може да бъде арелигиозен, за да няма пред себе си религиозния идеал на духовното царство; защото този идеал стои от само себе си там, той е цел на Боговете и е поставен там като най-мощната имажинация /образ/, като най-блестящата имажинация, когато навлизаме във втората половина на нашия живот между смъртта и едно ново раждане. Но ако и да не можем да развием там отвъд една религия на познанието, все пак под ръководството на висшите духовни Същества, които работят там отвъд за човека, ние развиваме един вид религия.

Но докато познанието, виждането не може да ни бъде предадено като учение, през втората половина на живота между смъртта и едно ново раждане нашата воля, нашето волящо чувствуване, нашето чувствувашо воление трябва да бъде подбудено, за да се стремим действително към това, което виждаме там. В нашето валящо чувствуване, в нашето чувствувашо воление се влива една божествена воля, едно божествено чувствуване. За да изберем в това направление пътя през втората половина на нашия живот между смъртта и едно ново раждане, ние сме поучавани тук по отношение на нашия ум - всички изрази на нашия език се несръчни за този съвършено различен живот, но въпреки това ние трябва да ги употребим. Само когато един учител минава през представата, той действува на Земята по-нататък върху нашето чувство; но там отвъд е така, че когато сме преминали половината, средата на периода между смъртта и едно ново раждане, когато сме преминали тази точка, която в моята последна мистерийна драма "Пробуждане на душата" аз нарекох "среднощния час", тогава по отношение на волята и на чувствуването настъпва известно притъпяване спрямо това, което стои като един величествен храм в далечините на времената. Тогава божествени сили разпалват и разгриват нашите вътрешни душевни способности. Това е един вид обучение, което говори на нашата вътрешност и което се проявява там, че ние все повече и повече добиваме способността да искаме да вървим в пътя, който ни води към този възвишен, виждан от нас идеал. Докато във физическия живот можем да стоим пред един учител или пред един възпитател и той може да стои пред нас, чувствувайки се общо взето така, че той говори от вън на нашето сърце, то по отношение на нашите духовни възпитатели от висшите йерархии ние чувствуваме как те вливат в нашата собствена вътрешност техните собствени сили, когато ни възпитават така, както току-що описах. Земните възпитатели *ни говорят*, духовните възпитатели в живота между смъртта и едно ново раждане вливат самия техен живот в нашите души, когато ни възпитават религиозно по духовен начин. И така ние чувствуваме тези възпитатели от висшите йерархии все повече и повече в нас, чувствуваме се все по-вът-

решно свързани с тях. Но чрез това нашият вътрешен живот укрепва и се засилва. *Ти си поет все повече и повече от боговете, в тебе все повече и повече живеят боговете и ти помагат, за да станеш все по-силен и крепък вътрешно:* Това е, което преминава като едно основно чувство през този живот между смъртта и едно ново раждане, а именно чрез неговата втора половина.

Така, обични приятели, ние виждаме, как всичко в този живот е така устроено, че нашите изживявания да протичат непосредствено в дълбините на самата наша душа. Но при нашето обучение от страна на Боговете ние стигаме до определена точка на живота между смъртта и едно ново раждане, до една важна точка. Ние виждаме идеала на човечеството в най-далечни времена; обаче силите, които могат да бъдат вложени в нас от тези наши божествено-духовни възпитатели, са зависими от това, което ние сме направили от самите нас в течение на нашите прераждания, в течение на нашия предишния живот като човек. И живееш така от мировата полунощ насам, от средата на периода между смъртта и едно ново раждане, напредвайки в този живот все по-нататък, ние достигаме най-после една точка, от която имаме последната перспектива на идеала на човечеството. Но ние се намираме на тази точка така, че трябва да си кажем - естествено ние не си го казваме, а го изживяваме напълно вътрешно, но трябва да го изкажем с думи на обикновения живот -: Над тебе са съдействували божествено-духовни сили, те са станали все по-вътрешни в тебе, живеят сега в тебе; но сега се намиращ в онази точка на твоя живот, където не можеш вече да се проникнеш с тези сили, защото ти би трябвало да бъдеш много по-съвършен, ако би искал да отидеш по-нататък от тук. И сега настъпва един важен решаващ момент. В този момент ние сме подложени на едно силно изкушение.

Боговете са имали добри мисли с нас; те са ни дали всичко, което можеха първо да ни дадат; те са ни направили толкова силни, колкото е било възможно според силата, която сме добили в досегашния си живот. Така в нас се намира тази дадена ни от Боговете крепкост и към нас пристъпва изкушението, което ни казва: Да, ти можеш сега да следваш тези Богове, ти можеш сега да влееш всичко, което си ти самият, в това, което боговете са ти дали като сили, можеш да отидеш в духовните светове. Защото боговете са ти дали много, много - сега човек може да се одухотвори, тази перспектива стои пред него. Но той може да стори това само, като отклони своя път от посоката към великия идеал на човечеството, като напусне този път. С други думи бихме могли да кажем: човек хваща пътя за духовните светове, като взема със себе си в тези духовни светове всички негови несъвършенства; там те ще се пре-

върнат в съвършенства. И това би станало действително, човек би могъл да влезе в духовните светове със своите несъвършенства. Понеже ще бъде проникнат от божествени сили, той би бил с тези несъвършенства едно същество, но това същество би трябвало да се откаже от заложите, които има, които носи в себе си, които не е развил в своя досегашен път и които са насочени към посоката на великия идеал на човечеството; той би трябвало да се откаже от тях. Всеки път, преди да слезем в едно земно въплъщение, ние сме подложени на изкушението да останем в духовния свят, да влезем в духа и да се развиваме напред с онова, което сме вече, което сега е напълно проникнато от Боговете, и да се откажем от това, което бихме могли да станем все повече като човек по пътя към далечния религиозен идеал на божествено-духовния свят. Пред нас се изправя изкушението да станем арелигиозни за царството на духа. Това изкушение ни обзема толкова повече, понеже в никой момент от развитието на човечеството Луцифер няма по-голяма сила над човека отколкото в този момент, когато той му нашепва: Използвай сега случая; ти можеш да останеш в духа, можеш да пренесеш в духовната светлина всичко, което си развил! И Луцифер се стреми, колкото е възможно, да направи душата да забрави това, което съществува още като заложби, което стои там в далечния храм на далечния бряг на битието на времето. Такова, каквото е човечеството сега, никой човек не би бил в състояние да противостои в тази точка на изкушението на Луцифер, ако работите на човека не биха били поети сега от Духовете, чийто противник е Луцифер. И настава една борба на Боговете, които водят човека напред към неговия идеал, на боговете, които изповядват божествената религия на човешкия идеал, настава една борба с Луцифер за една човешка душа. И резултатът от тази борба е, че първообразът, който човекът си е образувал за своето земно съществуване, е изхвърлен във времето в пространството, този първообраз е привлечен магнетично от пространственото съществуване. Този е също моментът, когато се явява онова магнетично привличане чрез двойката родители, когато човекът е пренесен в сферите на пространството, добива сродство със сферата на пространството. Но чрез това около човека бива забулено всичко онова, което би могло да му нашепне изкушението, да остане само в духовния свят. И това забулване се изразява именно с неговото обличане в тялото. Той бива свързан с тялото, за да не може да вижда това, което Луцифер иска да постави пред него. И когато е обгърнат в телесната обвивка и от сега нататък гледа света със своите телесни сетива и своя телесен ум, той не вижда това, към което би искал да се стреми иначе в духовния свят, съблазнен от Изкусителя; той не го вижда; той гледа този свят от божествени същества и процеси от вън, както те се изявяват за сетивата

и за ума свързан с мозъка. Чрез времето, когато се намира в сетивното тяло, Боговете, които го водят напред, поемат неговото развитие. А сега, обични приятели, нека се запитаме: Колко много неща стават с нас между раждането и смъртта в подсъзнателните глъбини на душата, колко много неща стават с нас, без ние да знаем за тях? Ако би трябвало да се ръководим така, че да извършваме всичко съзнателно, ние не бихме могли да завършим земното съществуване. Аз обърнах вече вниманието върху това в моята книга "Духовното ръководство на човека и на човечеството"; влизайки във физическото vyplъщение, човекът трябва сам да работи пластично върху своята мозъчна и своята нервна система. Той работи, но работи несъзнателно върху това. Всичко това е израз на една много по-велики мъдрост, отколкото онази, която човек може да разбере със своя сетивен ум. Между раждането и смъртта в нас царува една Мъдрост, която съществува зад света, който ние виждаме с нашите сетива и върху който мислим с нашия свързан с мозъка ум. Там зад този свят съществува тя, тази Мъдрост; тя е забулена пред нас между раждането и смъртта; но тя царува, тъче, действа в нас в подсъзнателните глъбини на душата и в тези подсъзнателни глъбини на душата трябва да поеме в своите ръце работите на човека, защото за известно време човекът трябва да бъде отклонен от една гледка, която би била изкушаваща за него. Цялото време, през което живеем в нашето физическо тяло, ако пазачът на прага не би ни закривал виждането в духовните светове, през целия наш живот ние бихме били изкушавани стъпка по стъпка да изоставим нашите още несвършени, нашите неразвити още човешки заложби и да следваме полета в духовните светове, обаче с нашите несвършенства. Ние бихме могли да проникнем без опасност в тези духовни светове само чрез едно грижливо обучение. Иначе нужно ни е цялото време на нашия земен живот, за да бъдем изтръгнати през това време от изкушението на Луцифер.

До посочения момент, когато сме изведени в пространството, Луцифер няма още власт над нас, защото до тогава още съществува възможност да вървим напред. Обаче той идва при нас именно в момента, когато сме стигнали до решителния момент. Ние не можем да вървим напред чрез нашия предидущ живот; така ние искаме да се заблудим с нашите несвършенства и да останем в духовния свят. От това ни предпазват прогресивните Богове, чийто противник е Луцифер, като ни изтръгват от този духовен свят, като го забулват пред нас и това, което трябва да бъде произведено над нас от този духовен свят, те го извършват зад нашето съзнание.

И така стоим ние като човеци в света с нашето съзнание в нашето физическо тяло и си казваме: *благодарим ви, богове: защото сте ни остави-*

ли от възможността да знаем нещо за света само толкова, колкото е добре за нас; защото ако бихме прогледнали зад прага на онова, което е хоризонтът на нашето съзнание, ние бихме се намерили във всеки момент пред опасността да не искаме да постигнем нашия идеал на човечеството. От онова по-ясно, по-висше състояние на съзнанието, при което имаме около нас духовни светове и духовни същества, при което се намираме в духа, ние трябваше да бъдем пренесени в света на пространството, за да ни бъде закрит в света на пространството онзи свят, който не бихме могли да понесем, докато изминем времето между раждането и смъртта; благодарение на това, че през това време бяхме откъснати от духовния свят, че през това време този свят не е действувал върху нас, че са ни заобикаляли само материални неща, ние сме получили един нов подтик към далечните цели на идеала за човечеството. Защото през цялото време, през което живеем на Земята, през което не стоим с нашето съзнание в духовния свят, действуват отново в нас тласкащите ни напред божествени Духове, без да бъдат смущавани от нашето съзнание, без да бъдат смущавани чрез това, че сме изкушавани да следваме Луцифера. И те ни вдъхват отново толкова много сила, че когато минем през вратата на смъртта, ние отново можем да проникнем малко напред към идеала на човечеството.

Това е също още една тайна, която стои зад човешкото съществуване, която аз посочих с тези думи. И считам че е едно добро великденско чувство да насочим нашия поглед към онези отношения на живота, които могат да бъдат постигнати повече чрез вътрешно излизане от тялото, да насочим нашия поглед към отношенията между смъртта и едно ново раждане, от една страна, и живота, който после добиваме във физическото тяло, от друга страна. Ние поглеждаме към този живот между смъртта и едно ново раждане и забелязваме, виждаме ръководството на добрите божествено-духовни Същества, които ни помагат да вървим напред. Ние гледаме духом към тези божествено-духовни Същества като към нашето минало преживяно в духа и разбираме сега за това наше битие в тялото между раждането и смъртта, че то ни е било дарено от Боговете, за да могат те да се грижат за нашето по-нататъшно развитие за известно време, без ние да трябва да вършим нещо. Докато ние възприемаме света, чувствуваме в него, проявяваме нашата воля, докато тропаме нашето съкровище от спомени, за да имаме във физическото съществуване едно свързано битие, зад всичко това, зад целия наш съзнателен живот работят божествено-духовните Същества; те направляват напред потока на времето. Те са ни оставили в пространството, за да имаме в това пространство тъкмо толкова съзнание, колкото тези Богове намират за добре да ни оставят, когато искат зад това съзнание да нап-

равляват нашите съдбини по-нататък към великия идеал на човечеството, към идеала на религията на Боговете. Следователно, да погледнем сега в нашата вътрешност, в онази вътрешност, която при нормалните условия на живота никак не можем да виждаме и изследваме с нашето съзнание, *да се опитаме да се проникнем с чувството: там в тебе живее нещо, което ти обаче не можеш да прозреш с нормалните сили на човешкия живот, но което съставлява най-дълбоката вътрешност на твоята душа: да се стремим да съгледаме, да съзрем в нас тази по-дълбока страна на нашата душа и да се опитаме да съзрем, как в тази по-дълбока страна на душата ни, която ние самите не управляваме, царуват боговете, бог царува в нас – тогава ще добием истинското чувство за царуващия в нас Бог.* И да се роди едно такова чувство във връзка с Великденския празник, този бих искал да бъде плодът на казаните от мене думи; аз не ги произнесох толкова заради тяхното теоретическо съдържание. Ако, поглеждайки към това, което се представя на душата, когато тя един вид излива из себе си в пространството, ако при такова поглеждане в пространството душата може да знае, да научи: *от Бога съм роден* - то чрез казаното днес тя може да задълбочи още повече това знание, когато може да съзре: *с всичко онова, което зная, с всичко онова, което е достъпно за моята душа във възприемането, мисленето, чувствуването и волята, аз съм роден от една по-дълбока страна на душата, от онази страна на душата в мене, която е още у Бога, която тече в потока времето, но тече нататък с божественото.* Ние можем да съзрем едно знание, което може да бъде изразено в един още по-дълбок смисъл отколкото онова, което вчера посочихме накрая на нашето съзерцание. Като резултат на нашето съзерцание днес ние можем в още по-дълбок смисъл да издигнем думите: *от Бога сме родени!* Защото съзираме, че всичко, което може да знае за себе си, тази душа във всеки момент се ражда от Божественото, така щото във всеки момент можем да напълним нашата най-дълбока вътрешност с това! От Бога сме родени - *Ex Deo nascimur.*

ТРЕТА ЛЕКЦИЯ

Днес трябва да обърнем първо вниманието върху отделни положителни резултати на окултното изследване, които от една страна са много подходящи да ни въведат в същността на човека, но които от друга страна ни показват, колко сложен е всъщност този човек, така както той стои в света. Но можем ли да помислим другояче, освен че този човек стои като едно много сложно същество в света, когато преценим, че истинският идеален образ на човека, това, което човекът може да бъде, когато той действително развие всички намиращи се в него заложби, че този истин-

ски идеален образ на човека съставлява всъщност съдържанието на религията на Боговете и че всъщност всички духовни Същества, които можем да познаем във връзка с човешката природа, съединяват своите цели и действия, за да изградят човека от целия Космос като смисъл на този Космос! Първото нещо, което трябва да кажем, е, че със своите възприятия, които получава от външния свят, така както те се явяват в неговото съзнание, човекът възприема действително само една малка част от онова, което се влива към него. Когато човекът стои във физическия свят, има отворени своите сетивни органи, и наблюдава света със своя ум, който е свързан с неговия мозък, с неговата нервна система, и се стреми да си обясни, какво идва по този начин от света към него, до човешката представа достига само една малка част от това, което се влива към него, само една малка част влиза действително в съзнанието на човека. В светлината и в цветовете, в звука и т.н. се съдържа много повече от онова, което стига в съзнанието на човека. В своето детинско схващане на света официалната материалистична физика говори са това, че зад цветовете, зад светлината и т.н. има материални процеси, трептения на атомите и т.н. Това е - можем направо да го кажем - едно детинско схващане на света, защото в действителност нещата стоят както следва. Ние трябва да изследваме човешкото възприемане с ясновидския поглед, защото само от това наблюдение на действителния процес на възприятието може да се добие едно разбиране върху отношението на човека към обкръжаващия го свят, който стои пред него, даже когато оставаме само на физическото поле. Нещо твърде особено се показва, когато наблюдаваме с ясновидския поглед процеса на възприятието. Да речем, че нещо действа върху нашето око, ние възприемаме светлина или някакъв цвят, имаме следователно и нашето съзнание усещането на светлината или на цвета: забележителното, което откриваме чрез духовното изследване, е, че в човешкото същество се явяват не само тази светлина или този цвят, но като следствие от светлината и цвета едновременно с нашето усещане на светлинни и цветни образи - бихме могли да кажем - се явява един вид мъртъв труп на светлината или на цвета. Нашето око ни дава възможност да имаме усещането на светлината или на цвета. Следователно бихме могли да кажем: Светлината приижда към нас и създава в нас усещането на светлина; но когато погледнем по-дълбоко в нас, ние откриваме, че докато в нашето съзнание имаме светлината, нашето човешко същество е проникнато от нещо, което трябва да умре в това човешко същество, за да можем да имаме усещането на светлина. И ние не можем да имаме никакво възприятие, никакво усещане от вън, без през усещането да се процеди някакси един вид образуване на мъртъв труп, който се явява като придружаващ това

усещане. Духовното изследване трябва именно да каже: Аз гледам човека; знаей, че сега той усеща червено. Обаче виждам, че това червено, което живее в неговото съзнание, разлива така да се каже нещо от себе си, което прониква цялото му същество, доколкото се влива в неговата кожа и в пределите на неговото етерно тяло, прониква го с нещо, което е като един мъртъв труп на цвета, което убива нещо в човека. Помислете само, че винаги, когато стоим пред физическия свят и имаме отворени нашите сетивни органи, ние приемаме в себе си трупове на всички наши възприятия като призраци, но като действущи призраци. Винаги в нас умира нещо, когато възприемаме външния свят. Това е едно твърде особено явление. И духовният изследовател трябва да се запита: Но какво става тук? Коя е причината за това извънредно особено явление?

Тогава ние трябва да разгледаме, как стои въпросът с това, което се разлива към нас като светлина. Тази светлина крие много неща зад себе си. Това, което светлина изявява, е някак си само предният пост на онова, което се струи бурно към нас; без съмнение зад светлината не стои онова вълново движение, за което официалната физика фантазира, а зад светлината, зад всички възприятия, зад всички впечатления стои първо това, което можем да обхванем само тогава, когато гледаме света духовно-научно чрез имагинация, чрез творчески образи. В момента, когато бихме виждали всичко, когато бихме възприемали всичко, което живее в светлината или в звука или в топлината, тогава зад това, което идва до нашето съзнание, ние бихме възприели творческата имагинация и изявяваща се в нея инспирация, а в тази последната интуицията. Онова, което идва до нашето съзнание като усещане на светлина и звук, е един вид най-горният слой, един вид само пясната на това, което се разнася трептящо към нас. Но ако бихме имали съзнание за него, ние бихме видели, че в тази пясна, в този повърхностен слой живее това, което би могло да бъде в нас Имагинация, Инспирация, Интуиция. Следователно в това, което се струи бурно към нас и се явява в нашето съзнание като възприятие, ние имаме само една четвърт в нашето усещане; другите три четвърти проникват в нас, без да стигнат до нашето съзнание. Следователно когато стоим така в света и имаме усещането на един цвят, през повърхността на усещането на света в нас проникват така да се каже творческата Имагинация, Инспирацията и Интуицията, потопяват се в нас. Когато ги проучим по-отблизо, тези последни три натрапници, откриваме, че ако тази Имагинация, Инспирация, Интуиция, такива, каквито те искат да проникнат в нашия организъм, ако те действително биха прониквали в нашия организъм, биха действували така, че още през времето на нашето земно съществуване между раждането и смъртта биха предизвикали в нас едно такова одухотворя-

ване, каквото посочих вчера като един възможен резултат от изкушението на Луцифер. Тези Имагинация, Инспирация, Интуиция биха действували така върху нас, че бихме получили стремежа да изоставим всичко, всичко, което още съществува в нас като залогби за далечното бъдеще с оглед на човешкия идеал и ние бихме искали да се одухотворим с всичко онова, което сме в момента; ние бихме искали да станем духовни същества на онази степен на съвършенство, която сме постигнали чрез нашия дотогавашен живот. Бихме си казали някакси: Да станем човеци, това изисква твърде големи усилия от нас, за целта ще трябва да изменим още един тежък път в бъдещето. Нека изоставим това, което още съществува в нас като възможности за осъществяване на идеалния човек, нека по-добре да станем ангели с всички несъвършенства, които носим в нас, защото така непосредствено отиваме в духовния свят, одухотворяваме нашето същество. Без съмнение ние бихме станали тогава понесъвършени, отколкото бихме могли да станем в Космоса съобразно нашите залогби, но ще бъдем пак духовни, подобни на ангелите същества.

Тук отново виждате с един пример, колко важно е това, което се нарича: прагът на духовния свят, и колко важно е съществото, което наричаме Пазачът на прага. Защото този Пазач стои именно в онази точка, за която току що говорих. Той пропуска в нашето съзнание само самото усещане и не допуска да проникне в него онова, което би се явило в нашето съзнание като Имагинация, Инспирация и Интуиция, ако би могло да проникне така в нашето съзнание, то би произвело непосредствено един силен стремеж към одухотворение в нас, би ни накарало да се одухотворим непосредствено такива, каквито сме, като се откажем от всякакъв по-нататъшен човешки живот. Това трябва да бъде забулено пред нас, вратата на нашето съзнание трябва да бъде затворена пред него. Но все пак то прониква в нашето същество. И прониквайки в нашето съзнание, без да можем да го осветлим със светлината на нашето съзнание, оставяйки го да слезе в тъмните основи на нашето подсъзнание, тогава идват духовните Същества, чийто противник е Луцифер, проникват в нашето същество от другата страна и сега в нас се завързва една борба между Луцифер, който изпраща в нас своята Имагинация, Инспирация, Интуиция, и онези духовни Същества, чийто противник е Луцифер. Ние бихме виждали, бихме гледали тази борба при всяко усещане, при всяко възприемане, ако пред нашето възприемане не би бил поставен прагът на духовния свят, който обаче е прозрачен за ясновидския поглед.

От това Вие виждате, какво се разиграва всъщност във вътрешността на човешката природа. И резултатът от тази борба, която се разиграва, е това, което аз охарактеризирах като един вид труп, като един вид части-

чен труп в нас. Този труп е израз на това, което в нас трябва да стане напълно материално, като едно минерално включване, за да не дойдем в състояние да го одухотворим. Ако този труп не би се образувал чрез борбата на Луцифер и неговите противници, тогава вместо този труп ние бихме имали в себе си резултата на Имагинацията, Инспирацията и Интуицията и бихме възлезли непосредствено в духовния свят. Трупът образува тежестта, чрез която добрите духовни Същества, чийто противник е Луцифер, ни задържат първо във физическия свят; те ни задържат така, че в този свят ни се забулва това, което би трябвало да се роди като стремеж към одухотворение, за да ни се даде възможност чрез това забулване да се стремим към истинския идеал на човешката природа, към развитието на всички заложби, които могат да съществуват в нас. Благодарение на това, че в нас се образува това включване, този така да се каже труп-призрак, благодарение на това, че винаги, когато възприемаме външния свят ние сме проникнати от нещо, което е същевременно труп, през време на възприемането ние убиваме този постоянно възникващ стремеж към одухотворение. И през време, когато се образува това включване, ражда се това, за което често съм загатвал и което е важно да прозрем в неговото цялостно значение: Когато гледате в едно огледало, Вие имате пред себе си едно парче стъкло; но Вашият поглед би проникнал през това стъкло и би виждал през него, ако не беше предвидено от едната страна с огледална настилка. Благодарение на това, че стъклото е покрито с огледална настилка, в него се отразява, се оглежда това, което се намира пред него. Ако Вие бихте стояли пред Вашето физическо тяло така, че да изживявате възприятията, които проникват в него от Имагинациите, Инспирациите и Интуициите. Вие бихте прозирали през физическото тяло, бихте вижда ли през него, то би било прозрачно за Вас и бихте изпитали чувството, което би Ви накарало да си кажете: Аз не искам да имам никаква работа с това физическо тяло; аз не му обръщам внимание, а изживявам себе си така, както съм, в духовния свят. Тогава физическото тяло действително би стояло пред Вас като едно огледало, което няма никаква настилка. Но поради описаната причина физическото тяло е проникнато от посочения труп. Този труп е като настилката на огледалото. И сега всичко, което падне върху него, се отразява, но само така, както го имаме в сетивните възприятия. Чрез това се раждат сетивните възприятия. Трупът, който постоянно носим в себе си, той е огледалната настилка на цялото наше тяло и благодарение на това ние виждаме себе си във физическия свят. Благодарение на това ние съществуваме като такова отделно физическо същество във физическия свят. Така сложно изглежда човешкото същество. Да вземем другият случай, когато не само възприемаме, но и мислим. Когато мислим,

това не са сетивни възприятия. Сетивните възприятия могат да бъдат повод за нашето мислене, но същинското мислене не протича в сетивни възприятията то протича по-дълбоко. Когато мислим ние не правим с нашето мислене никакво впечатление върху нашето физическо тяло, но върху етерното тяло. Но когато мислим, отново не всичко това, което се намира в мислите, прониква в нас. Ако всичко, което се намира в мислите, би проникнало в нас /в нашето съзнание/, тогава всеки път, когато мислим, ние бихме чувствували да пулсират в нас живи елементарни същества; ние бихме се чувствували напълно оживени вътрешно. Веднъж в Мюнхен аз казах: Ако някой би изживял мислите такива, каквито те са, той би се чувствувал в мислите в такава бъркотия, в така суматоха, като че би си наврял главата в един мравуняк; всичко би било живот. Ние не възприемаме този живот в нашето човешко мислене, но и тук отново в нашето съзнание достига някакси само пяната на целия този живот и образува именно сянковите образи на мислите, които възникват в нас като наше мислене. Напротив онова, което прониква мислите като живи сили, се потопява в нашето етерно тяло. Ние не възприемаме живите елементарни същества, които просвистяват през нас, но в мислите ние възприемаме така да се каже само един екстракт, нещо като едно засенчване; другото обаче, животът, прониква в нас и прониквайки в нас то ни изпълва отново така, че и в нашето етерно тяло възниква една борба, сега една борба между прогресивните Духове и Ариман, ариманическите същества. И изразът на тази борба е, че мислите не протичат в нас така, както биха протекли, ако бяха живи същества. Ако те биха протекли така, както са в действителност, ние бихме се чувствували в живота на мисловите същества, на съществата-мисли, те биха се движили насам и нататък; но ние не възприемаме това, защото нашето етерно тяло, което иначе би било напълно прозрачно, то е направено някакси непрозрачно; то става като един мъглив, опушен топаз /скъпоценен камък/, който е пронизан от тъмни пластове, докато кварцът е изцяло прозрачен и чист. Така нашето етерно тяло е пронизано от духовна тъмнина. Това, което пропива така нашето етерно тяло, е *съкровището на нашата памет*.

Съкровището на паметта се ражда благодарение на това, че поради на гореспоменатите процеси мислите някакси се отразяват в нашето етерно тяло, но сега това отражение става във времето; те се отразяват до онази точка, до която именно ние си спомняме във физическия живот. Това са отразените мисли, които ние имаме в паметта, отразените из времето навън мисли. Обаче там дълбоко в нашето етерно тяло, зад паметта, там работят добрите божествено-духовни Същества, чийто противник е Ариман, и там те творят, градят онези сили, които могат отново да ожи-

вят това, което е умряло чрез описаните по-рано процеси. Следователно, докато в нашето физическо тяло е създаден един труп, който трябва да бъде създаден, защото иначе бихме се подали на стремежа да се одухотворим с всички недостатъци, които носим в нас, от етерното тяло излиза нещо като една разпалваща жизнена сила, така щото в бъдеще отново ще може да бъде оживено това, което е било убито, умъртвено.

Но едва сега ние виждаме, какво значение има това, което наричаме "преди", и това, което наричаме "после". Ако бихме изживели в нашето непосредствено настояще Интуициите, Инспирациите и т.н., които проникват в нас, ние бихме се одухотворили; обаче благодарение на това, че те са отхвърлени в бъдещето от Ариман, че не се проявяват сега, че се запазват като семена за бъдещето, те отново добиват тяхната истинска същност. Това, с което бихме злоупотребили в настоящето, в бъдеще, когато ще преминем вратата на смъртта, ние ще го употребим, за да изградим от духовния свят един нов живот. Това, което би ни довело до там, да се одухотворим с всички наши недостатъци, ако бихме го употребили във физическия свят, след смъртта то ни напътва като сили да се върнем отново в един физически земен живот. Толкова противоположно действуват нещата в различните светове. Така е с нашето мислене. А сега да разгледаме нашето чувствуване. Това, което носим в себе си като вътрешно чувство, то също не е такова, каквото би могло да бъде всъщност според цялата негова вътрешна същност. Това, което носим в себе си като чувство, което идва до нашето съзнание като чувство, то е отново един сянквиден образ на онова, което действително живее в нас; защото и в нашето чувство живее духовна същност. И ако си припомните това, което Ви казах още в първата сказка, ще почувствувате, че в чувството живеят духовните Същества, които в действителност стоят на основата на цялата наша планетна система, само че ние нямаме съзнание за тях. Чувството, такова, каквото ние го познаваме, то идва до нашето съзнание; другото остава вън от нашето съзнание. Що значи това всъщност: другото остава вън от нашето съзнание? Действително много трудно е да се намерят подходящи думи в обикновения език, които да могат да охарактеризират тези неща. Както трябваше да кажем: Възприеманието и мисленето раждат в нас нещо, което всъщност е като едно умъртвяване - при мисленето във всеки случай така, че същевременно се получава едно противодействие като един вид разпалване към нещо живо бъдеще -, така също и тук трябва да кажем: Всяко чувство, което се намира в нас, всяко чувство, което възниква в нас, всъщност не се ражда напълно в нас, не проявява цялостно своето съществуване. Ако, всичко, което се намира в нас, когато чувствуваме, би излязло найяве, тогава това, което живее в чувството, би обхванало по съвършено друг начин,

би проникнало със своята сила по съвършено друг начин това, което стои зад чувството. Това, което прави от чувството едно живо същество, едно живо същество, което е хранено от цялата планетна система, не се проявява непосредствено. Чувството също се явява в нас като една сянка на онова, което то е в действителност. Тази е причината, че когато вникнем по-дълбоко в нашите чувства, във всяко чувство ние намираме, всъщност нещо незадоволяващо. По отношение на всяко чувство ние чувствуваме, че то би могло да бъде повишено, че би могло да се прояви по-силно. Именно по отношение на чувството ние трябва да имаме нещо като едно тайно изживяване; то би могло да ни разкрие много повече, отколкото се намира в него; то крие нещо, което живее вътре в нас, което се намира в дълбините на нашата душа и което се явява на бял свят само наполовина родено. Когато разгледаме нашата воля, всичко онова, което може да бъде желание и воля в нас, и при нея положението е същото както при чувството, само че в по-висока степен; разликата е тази, че зад волята стои духовната същност, основната същност, която всъщност живее в Слънцето. Във волята живее заедно с нея не само това, което живее в планетите, а това, което живее в цялото Слънце. Но то се крие. Волята е още по-малко изцяло родена отколкото чувството. Волята би ни проникнала съвършено различно, ако всичко, което се намира в нея, би се появило в нашето съзнание. Но в нашето съзнание се изразява само най-външната повърхност на волята, само най-повърхностната пяна на волята. Другото остава скрито за нас. И защо в чувството и във волята остава всъщност скрит цял един свят? Защо ако това, което остава скрито за нас, би било гледано от физическото поле, ние не бихме могли да го понесем. От физическото поле то би изглеждало така, че ние бихме искали да го отхвърлим, бихме искали да се отвърнем от него.

Това, което живее в чувството и волята и остава неродено, то е ставаща, развиваща се Карма. Да приемем, че изпитваме някакво враждебно чувство към някого - за да изберем един конкретен пример. Това, което идва до нашето съзнание в това враждебно чувство, е само външната игра на вълните, тяхната външна пяна; но във вътрешността се намират такива сили, които се разпространени в цялата планетна система. Обаче това, което остава скрито в нас, то е именно, което ни казва: чрез твоето враждебно чувство ти посаждаш нещо несъвършено в тебе, ти трябва да изправиш това. В момента, когато би изплувало нагоре това, което живее долу заедно с нашето чувство, пред нас би изникнала Имагинацията на онова, което в Кармата трябва да изправи враждебното чувство. И ние бихме се съединили с Луцифер и Ариман, за да отхвърлим това изправяне, защото бихме разсъждавали от гледището на физическото поле. Но това бива скрито за нас на това физическо поле; Пазачът на

прага го скрива от нас, поради простата причина, защото можем да преценим тези неща, които остават неродени при нашето чувство, при нашата воля, само тогава, когато живеем в духовния свят между смъртта и едно ново раждане. Там ние искаме това, което иначе никога не бихме искали; там ние искаме, щото това, което отговаря на едно враждебно настроение, да бъде действително изправено, защото там ние имаме правилния, истинския интерес по отношение съдържанието на религията на Боговете, по отношение на съвършения идеал на човечеството, който иска да направи от нас съвършения човек; там ние знаем, че това, което е било предизвикано от едно враждебно чувство, трябва да бъде компенсирано чрез едно противоположно изправяне. Това, което остави неродено при нашите чувства и нашата воля, трябва да бъде запазено за бъдещето след смъртта и едва тогава да се прояви.

Ето виждате, аз разгледах пред Вас четири страни на ядката на човешката душа. Това, което остава неродено от нашето чувство, живее в астралното тяло; това, което остава неродено от волята, живее в Аза. Следователно, когато възприемаме външния свят, ние имаме в нас нещо като един физически призрак-труп, който всъщност е огледалната настилка за нашето физически тяло, имаме в нас едно включване, едно протъмняване в нашето етерно тяло; имаме в нас нещо в астралното тяло, което не идва до раждане през времето между раждането и смъртта и имаме в нашата воля нещо, което също така остава неродено в този период. Това четворно нещо, което човекът носи в себе си, трябва да бъде възкресено за времето между смъртта и едно ново раждане. Но то живее в нас като ядка на нашата душа със същата сигурност, както в растението лежи семето за следващата година. Виждате следователно, че не можем да говорим само въобще за една ядка на душата, а можем да обхванем тази ядки на душата в нейната четиричленност. Когато - да речем - носим в себе си едно чувство, което ни създава неприятност отвътре, когато не сме в добро съгласие с нашия живот, това се дължи на факта, че неродената част на чувствата упражнява едни натиск върху съзнателната част на тези чувства. Как може да бъде задържан този натиск? Ето, видите ли, обични мои приятели, този натиск е нещо, под опасността на което човекът всъщност постоянно стои; защото това, което сега Ви описах, доколкото то се отнася за чувството и за волята, които в смисъла на първата сказка съставляват всъщност нашия вътрешен душевен живот, това е, което ни довежда във вътрешна дисхармония. Ако между родената част на чувството и волята и онова, което остава зад прага на съзнанието, би царувала правилна хармония, правилно отношение, ние бихме вървели из този сетивен свят като задоволени и прилежни човеци. Тук се крие причината за всички вътрешни недоволства. Когато някой

има вътрешни недоволства, това се дължи на натиска упражняван от несъзнатата част на чувството и на волята.

Сега към това, което изясних, трябва да прибавя още, че по отношение на всичко това, което Ви описах, човешкото същество се е изменило в течение на развитието. Точно така, както сега Ви описах нещата, те се отнасят към човека в нашата епоха. Но те не се отнасяли винаги така. В древните времена от развитието на човечеството, да речем в Египетската, Древно-индийската, Древно-персийската епоха, това не е било така. Естествено и тогава възприятията са се вливали в човека по същия начин и в тях се съдържаха Имагинациите, Инспирациите и Интуициите; но през тези времена Имагинациите, Инспирациите и Интуициите не оставаха така напълно бездействени върху човека, те не доставяха толкова гъсто минерално включване, не умъртвяваха така изцяло вътрешната физическа природа на човека. А това идваше от там, че през тези древни времена от другата страна, от чувството и волята избликваше нещо, когато възприятията идваха отвън при определени отношения. Ако например насочим нашия поглед назад в по-древните времена на египетската, вавилонската култура и разгледаме там хората, тези хора възприемаха света по съвършено друг начин. Без съмнение и те стояха пред външния свят както и ние, но тяхното тяло беше още така организирано, че скритите в сетивните възприятия Имагинации действуюа не само умъртвяващо, но те проникваха в човека с определена оживеност. Но чрез това, че проникваха живо в човека, те извикваха вътре в него насрещния образ на това, което сега остава напълно скрито за нас в Аза и астралното тяло. Духовните Същества на слънчевата природа и планетната система идваха насреща отвътре и отразяваха така да се каже това, което оживяваше чрез Имагинацията, така щото за принадлежащите на по-старата египетска и вавилонска култура имаше определени времена на възприеманието, когато те насочваха погледа си във физическия свят и нямаха само физическите възприятия, както ние ги възприемаме, а внасяха живот в своите възприятия. Те знаеха, че зад техните възприятия се крие нещо, което се изявява в Имагинации. Ето защо те не бяха така глупави по образеца на нашите съвременни физици, да предполагат, че зад възприятията съществуват материални трептения на атомите, а знаеха, че зад тези възприятия има живот и от вътрешността на самите хора изникваха лъчезарящи насреща образите на оживеното звездно небе, даже и Слънцето.

Особено силно беше това през време на Персийската култура, когато действително при външното възприемане просияваше нещо като вътрешна духовна сила на Слънцето - *Аура - Маздао!* Ако отидем в още по-древни времена, ще намерим това съдействие, това идване едно срещу

друго на вътрешното и външното още по-силно изразено; но може да съществува един заместител и тук ние идваме до една точка, където - бих могъл да кажа - ще разберем действително нашата задача сред антропо-софския светоглед от самото състояние на нещата.

Трябва да бъде създаден един заместител. Ние стоим срещу външния свят с нашите възприятия. Ние мислим върху тях, като една част от този външен свят остана затворен за нас, част, която действа умъртвяващо и затъмняващо върху нас; но ние можем да оживим това, което бива умъртвено и затъмнено, чрез Духовната наука. И именно чрез оживяването на това, което иначе бива умъртвено и затъмнено, се ражда такава наука, каквато бе изложена в развитието през Сатурновата, Слънчевата и Лунната еволюция в "Тайната наука". Това знание за Сатурновата, Слънчевата и Лунната еволюция го има всеки човек, само че то се намира в подосновите на нашето съзнание. Той не би искал да бъде земен човек, ако би гледал това знание направо, без достатъчно подготовка; той би искал Земята никак да не го засяга и да би могъл да приключи с Лунната еволюция. Всичко, което можем да добием като познания чрез Духовната наука, ни осветлява това, което остава скрито за нас от развитието на миналото, като прониква в нас; защото това, което живее вън като Имагинации, Инспирации и Интуиции в усещанията на сетивата и не влива в нашето знание, когато го разгледаме прозирайки през булото на сетивните усещания то е всъщност онова, което сме преживяли като минало. Различно стои въпросът с това, което живее в нашето чувствование и в нашата воля. Човек може да каже - и мнозина днес имат този стремеж да правят това -: О, какво ме интересува мене всичко това, което тези побъркани глави измислят или са измислили върху един свръхсетивен свят. Аз не приемам такива представи в себе си. Който казва това, той никога не си е съставил едно понятие за това, защо именно в развитието на света са се явили религиите. Една обща страна на всички религиозни представи е тази, че тези представи се отнасят за неща, които човек не може да възприеме сетивно, че в религиозните представи човек трябва да се изпълни с нещо, което той не възприема сетивно.

Представите, които произхождат от това, което можем да възприемаме сетивно, никога не могат да ни дадат за нашето чувствование и за нашата воля един импулс, който да бъде след смъртта една тласкаща сила.

Понеже това, което остава неродено в нашето чувствование, в нашата воля, може и трябва да действа след нашата смърт, за да може да прояви то тогава своето действие, ние не се нуждаем от представи, които можем да добием чрез нашите сетивни усещания или чрез ума, който е свързан с тях. Те не могат да ни помогнат нищо. Единствено онези представи, които отговарят на това, което няма външна действителност, които, ко-

гато ги приемем, ни правят благочестиви, чрез които виждаме в един духовен свят,- те ни дават импулса, стремителната сила, от която се нуждаем след смъртта. Да има човек религиозни представи, това значи: да си представя това, което сега още не може да действа в него, но което след смъртта е една действена сила. С религиозните представи ние не приемаме в себе си само представи на познанието, но нещо, което може да стане действено след нашата смърт и което сега трябва да бъде именно така във физическото тяло, че онзи, който не иска да размисли върху такива действени сили, може да се смее над него и да го отхвърля в своя материализъм. Но такъв човек има само една парализирана сила, която не може да му помогне да доведе напред това, което е неродено в неговото чувствуване и в неговата воля, ако не се проникне с представите върху свръхсетивното. Ето защо ние така често трябва да повтаряме: това, което е минало, то бива осветлено от ясновидското съзнание. Днес ние отново го познаваме, също и като намиращо се зад булото на сетивния свят като Имагинация, Инспирация и Интуиция. По-рано то бе дадено на хората като религиозна вяра, за да не изгубят те всяка стремителна сила за времето след смъртта, за да имат в ядката на душата нещо, което може да я поддържа жива и когато е напуснала физическото тяло. Сега е дошло времето, когато хората трябва да усвоят представи върху свръхсетивните светове изхождайки от разбирането, от разбирането на духовната наука. Ето защо постоянно трябва да повтаряме: Човек може да изследва тези неща в свръхсетивния свят само като духовен изследовател; но веднъж изследвани и съобщени, предадени на хората, в най-дълбоката част на нашата душа съществува нещо, което е един тайнствен език на тази душа, което може да разбере, да схване онова, което духовният изследовател е изследвал. Само когато дойдат предразсъдъците на ума и на сетивата, тогава това, което духовното изследване ни дава като свръхсетивни представи и което, прието в душата, ни дава стремителната сила за нейната ядка, за да може да намери своите пътища в Космоса през всички бъдещи времена, тогава то се счита като глупост, като лудост и като фантастичност. Съдържанието на духовния свят може да бъде изследван винаги само от онези, които са минали през едно езотерично развитие; да знаят това съдържание, да го преработят вътре в съзнанието, да го имат като идеи и понятия, да го притежават като една сигурност на битието на душата, на духовния свят, това е нещо, от което хората все повече и повече ще имат нужда като една необходима духовна храна.

Това е, което ни показва, как можем да разберем мисията на нашето антропософско движение от самата същност на нещата. В древни времена беше още така, че познанието беше оживено отгоре и съдържанието за

това познание идваше насреща отдолу. Ето защо древните хора имаха още едно непосредствено съзнание за духовните светове, но това съзнание се затъмни все повече и повече. Ако то не се беше затъмнило и заглъхнало, човекът не би стигнал до пълното съзнание за своя Аз. Човек може да стигне до пълното съзнание за своя Аз само благодарение на това, че образува в най-висок размер онзи труп-призрак в своето физическо тяло, за който Ви говорих. Нашето физическо тяло като прозрачна същност трябва да бъде, така да се каже, покрита изцяло с огледална настилка и едва когато то е изцяло така покрито, ние можем да се чувствуваме напълно така, че да кажем: Аз съм един Аз. Обаче това пълно настилане се е образувало само постепенно; то се е образувало в течение на развитието на човечеството и беше завършено във времето, в което се падна Тайната на Голгота. Тогава огледалната настилка беше завършена. По-рано все още се срещаха долното и горното, горното и долното се събираха в човешкото същество. Но бихме могли да кажем: Долното и горното бяха напълно изгласкани чрез това, че огледалната настилка беше изцяло завършена, а това стана, когато настъпи Събитието на Голгота. Но какво стана всъщност тогава? Погледнете много точно това, което стана тогава! Представете си много добре тези древни хора от преди Тайната на Голгота, представете си това тяхно съзнание! Отвън идва оживлението на Имагинациите; отвътре се надигат образи на извънчовешкия духовен свят. Какво представляват тези образи, които се надигат така в човека? Както знаем, в древни времена това беше възможно при понижено състояние на човешкото съзнание. Онези, които познаваха тези неща, които като посветени можеха в древни времена да гледат в човешката душа и виждаха, как в нея живееше това събирание, съединяване на оживлените отвън Имагинации, а отвътре виждането, те казваха: Това вижда само човекът. Но тези древни посветени казваха: Яхве или Йехова, например, гледа своя свят в човека - какъвто беше случаят при древните юдеи. *Бог мисли в човека*. Както днес, в нашия цикъл на развитие, ние казваме, когато имаме мисли! "Аз мисля", така онези, които знаеха нещата в древни времена, когато възникваха виденията от духовния свят, казваха: *боговете мислят в нас*. Или пък когато познаваха единството на Божественото в монотеизма: Яхве мисли в човека; човекът е арена на божествените мисли. Хората знаеха, че са изпълнени /с мислите на боговете/, така щото казваха: В мене мислят Боговете.

Обаче в човешкото развитие съществуваше необходимостта това да стане все по-невъзможно, - бихме могли да кажем - в човешката природа срещу мислите на Боговете се изправяше все повече и повече тъмнина и закриваше тяхното виждане. Вътрешният труп-призрак стана все по-си-

лен, все по-значителен. Дойде времето, когато от човешката природа срещу боговете не възникваха никакви мисли. Тогава онова божествено Същество, за което можем да кажем, то мислеше в човешкото същество, почувствува, че неговото съзнание - защото това съзнание се състои в неговите мисли - това Същество почувствува, че неговото съзнание става все по-заглушено, все по-сумрачно. Тогава в него се роди копнежът да събуди една нова форма на съзнанието. Човеците идват до една друга форма на съзнанието; Боговете, когато създават едно ново съзнание, те създават с това нещо съществено, с това за тях се ражда нещо съществено, една същност. И това съществено, тази същност, която се роди, за споменатото божествено Същество, което чувствуваше, че неговото съзнание се смрачава, беше *Христос*. Христос е дете на Божеството, което отново възстановява, произвежда съзнанието на Божеството в човешката дейност. Така в човешкото същество трябваше да се включи Христовото Същество.

И, обични мои приятели, ние трябва да приемем в нас съзнанието: *когато възприемаме сетивния свят, ние непрестанно вливаме в нас едно умирање; и тъмнина и затъмнение вливаме ние в нас, когато мислим върху този свят, а нещо неродено оставяме, когато чувствуваме и проявяваме воля*. Така оставяме ние да се влива в нас нашето умирање и това, което е още неродено, от което ще се нуждаем, след като ще сме узрели. Всичко това лежи в подосновите на нашето съзнание. Но всичко това би останало парализирано, ако не бихме могли да го потопим в Съществото, което Божеството е родило като едно ново съзнание за себе си, ако ние не бихме могли да го влеем в Христовото Същество.

Ние можем да имаме това съзнание, когато чрез Духовната наука познаем смисъла на цялото развитие! *Да, ние изпращаме там долу в основите на нашето подсъзнание това, което умира в нас; но това умирање, което все повече и повече потопяваме в нашето собствено същество, бива прието от идващия насреща ни Христос*. В това, което умира в нас, което се затъмнява в нас, което остава неродено, оживява в нас *Христос*. Ние оставяме да умира долу в нас онова, което трябва да умре, за да се приближим до действителния идеал на човечеството с всички наши заложби. Но това, което ние вливаме в нас като умирање, ние го вливаме в Христовото Същество, така както то прониква и изпълва човешкото развитие от основаването на Християнството насам; а това, което остава неродено в нас, нашето чувствуване и нашата воля, ние знаем, че то е прието от Христовата субстанция, в която то бива потопено след смъртта.

Христос живее в нас, откакто той е преминал през Тайната на Голгота. В Христа потопяваме ние умирањето, което съществува с всяко възприя-

тие, и в Христовото Същество потопяваме ние затъмнението в мисълта. В Светлината, в духовната слънчева Светлина на Христа изпращаме ние нашите затъмнени мисли. И когато минем през вратата на смъртта, тогава нашите неродени чувства и нашата неродена воля се потопяват в Христовата Субстанция. Когато правилно разбираме развитието, ние трябва да кажем към това развитие: *ние умираме в Христа* - In Christo morimur.

ЧЕТВЪРТА ЛЕКЦИЯ

Във втората публична сказка, която държах тук, аз се опитах да опиша в големи черти, доколкото това е възможно в една публична сказка, живота, както той протича на човека между смъртта и едно ново раждане. Това, което казах в тази сказка, с него ще се занимаем по-задълбочено утре и в други ден, по-задълбочено именно чрез това, че то все повече и повече ни обяснява живота и тук във физическия свят. Но за да стигнем до едно такова задълбочаване на изложението, необходима беше подготовката, която бе дадена в трите предхождащи сказки и която подготовка ще продължим и в днешната сказка. Именно тези сказки трябва да ни доставят средството, за да можем да задълбочим по-нататък изнесеното в публичната сказка.

Аз често пъти съм казвал тук или там на нашите приятели, че човекът, когато той иска да познае, да разбере духовните светове - а в духовните светове живеем ние между смъртта и едно ново раждане - трябва в много отношения да усвои понятия и представи, които съвсем не може да има от изживяванията и опитностите на физическото поле. Но тези понятия и представи, когато човечеството ги усвои все повече и повече, ще имат едно неизмеримо значение, ще имат едно все по-разрастващо се значение именно и за живота на физическото поле. Днес искаме първо да си изясним една разлика между изживяването в духовния свят и изживяването на физическото поле, която всъщност ще бъде до най-висока степен фрапираща, ще изглежда странна, когато нашата душа за първи път се запознае с нея. Ето защо много лесно може да се случи да вярваме, че много трудно бихме могли да разберем подобни неща. Обаче колкото повече се вживяваме в духовната наука, толкова повече ще видим, че подобни неща ще ни станат все по-разбираеми и по-разбираеми.

Когато минаваме през физическото поле, когато оставим да действуват върху нас изживяванията на физическото поле, ако размислим върху тези изживявания, едно нещо ще бъде особено очебийно за нас. То е, че на това физическо поле ние имаме пред нас онова, което наричаме действителност, което наричаме съществуване, битие, реалност. Бихме могли

да кажем: Колкото по-малко духовен е един човек, толкова повече той гради на това, което има пред себе си на физическото поле като натрапваща се действителност. Другояче стои въпросът с това, което на физическото поле ние искаме да усвоим като наше знание, като наше познание за действителността. Като деца ние първо трябва да бъдем възпитани така, че да развием способности, за да можем да добием знание, познание за физическото поле и след това трябва да работим все по-нататък и по-нататък. Добиваното на познания предполага духовна работа. Природата, т.е. външната действителност, ни дави от само себе си това, което се крие в нея като мъдрост, което се крие в нея като закономерност. Ние трябва да усвоим познанието за тази мъдрост, за тази закономерност. Именно в това се състои всеки стремеж на човека към знание, от пасивно приетите изживявания и опитности да усвои по активен начин онова, което се крие в нещата като мъдрост, като закономерност.

Свършено различно стоят нещата, когато човек проникне в духовния свят, било чрез упражненията, които водят до духовното изследване, било преминавайки през вратата на смъртта. Без съмнение, не при всички обстоятелства отношението на човека към заобикалящия духовен свят е такова, каквото сега ще го опиша; но при важни моменти, при важни изживявания то е такова. И при нашия живот на физическото поле е така, че ние не винаги работим за добиване на познания, а и прекратяваме тази работа. Така и това, което сега ще опиша, не е една постоянна необходимост в духовния свят, а се изисква там само понякога. Това е именно изненадващото, обични мои приятели, че в духовния свят не липсва мъдрост на човека. Някой може да бъде един глупак в сетивния свят, и все пак мъдростта приижда към него в нейната действителност, когато той просто стои в духовния свят. Мъдрост, това, което ние трябва да си изработваме ден след ден, ако искаме да я притежаваме, в духовния свят ние я имаме така, както във физическия свят имаме около нас природата. Тя е винаги там и то в голямо изобилие. Можем някакси да си кажем: Колкото по-малко мъдрост сме усвоили на физическото поле, толкова по-изобилно приижда тази мъдрост към нас на духовното поле. Обаче на духовното поле ние имаме спрямо тази мъдрост определена задача.

През последните дни аз Ви говорих за това, че на духовното поле ние имаме пред себе си идеала на човечеството, съдържанието на религията на Боговете, че трябва да си пробием път чрез работа към този идеал. Но ние не можем да сторим това, ако на духовното поле не сме стигнали в състояние да приложим нашата воля, т.е. това, което нашата воля е станала там, чувстващата воля, волящото чувство, воля и чувство така, че

постоянно да намаляваме мъдростта, която непрестанно се струи към нас, която се намира там както явленията на природата във физическия свят, ако не сме в състояние постоянно да отнемаме нещо от нея. Ние трябва да имаме тази способност, да отнемаме все повече и повече от мъдростта, която срещаме там. Тук на физическото поле ние трябва да станем все по-мъдри и по-мъдри; там трябва да полагаме усилия да прилагаме нашата воля, нашето чувствуйване така, че все повече и повече да отнемаме от мъдростта, да я затъмняваме, защото колкото по-малко можем да отнемаме там от нея, толкова по-малко намираме силите, за да се проникнем така с тези сили, че да се приближаваме като действителни същества към идеала на човечеството. Приближаването трябва да се състои в това, че все повече и повече отнемаме от мъдростта. Това, което отнемаме така от мъдростта, ние можем да го преобразим в самите нас, така щото преобразената мъдрост съставлява силите на живота, които ни тласкат към идеала на човечеството. И тези жизнени сили трябва да добием ние в това време между смъртта и едно ново раждане. Ние можем да посрещнем по един правилен начин едно ново възплъщение само благодарение на това, че преобразяваме мъдростта, която се струи изобилно към нас, че преобразяваме тази мъдрост в жизнени сили. И когато отново сме дошли на Земята, ние трябва да сме превърнали толкова мъдрост и жизнени сили, трябва да сме намалили толкова мъдрост, че да имаме достатъчно жизнени сили, за да проникнем с достатъчно организиращи духовни жизнени сили наследственото вещество, което получаваме от майката и бащата. Следователно в духовния свят ние трябва да отнемаме все повече и повече от прииждащата изобилно към нас мъдрост.

Виждате ли, мои обични приятели, когато след смъртта отново намираме един голям материалист, който тук на физическото поле не признава никаква действителност на духа, един такъв материалист, който през време на своя живот на Земята казваше: Всичко това, което говорите за духа, е глупост; вашата мъдрост е най-чиста фантастичност и аз я отхвърлям; за мене не съществува нещо друго действително, освен това, което се описва като външна природа - когато след смъртта намираме един такъв човек ние виждаме, че мъдростта изобилно се стича към него, толкова изобилно, че той не може да се спаси от нея. От всякъде към него се струи духът. И колкото тук на Земята не е вярвал в духа, толкова там той навсякъде е зялат, наводнен от духа. Сега пред него се изправя задачата да превърне тази мъдрост в жизнени сили, така щото в следващото възплъщение да може да създаде една физическа действителност; това, което нарича реалност, той трябва да го създаде из тази мъдрост, трябва да смали тази мъдрост. Но тя не иска да се остави да бъде смалена от него, тя остава такава, каквато е. Той не може да постигне да съз-

даде от нея една действителност. Страшното наказание на духа стои пред него, така щото, докато тук на физическото поле градеше само върху действителността в свой последен живот, а отричаше духа, сега той не може, така да се каже, да се освободи от духа и не може да осъществи нищо от този дух. И винаги такъв човек се намира пред опасност, да не може да се върне отново на физическия свят чрез сили, които сам създава. Той постоянно живее в страха! Духът ще ме изтласка във физическия свят, и тогава аз ще имам едно физическо съществуване, което ще отрича всичко онова, което в предидущия живот съм признал като истина. Аз ще трябва да се оставя духът да ме тласне във физическата действителност и сам не ще доведе нещата до една действителност. Това е без съмнение нещо фрапиращо, но нещата стоят именно така. Когато преди смъртта на Земята човек е един истински материалист и отрича духа, след смъртта той се задушава, задавя се в духа и не намира в него никаква действителност, каквато е почитал преди смъртта. Тогава той се задавя или удавя в духа.

Това са без съмнение представи, които ние ще трябва все повече и повече да усвоим в течение на нашето подвизаване с Духовната наука. Защото когато усвоим такива представи, те ни довеждат и във физическия живот по един хармоничен начин по-нататък и ни показват някакси, как двете страни на живота се допълват и изправят една друга. Ние създаваме в нас инстинкта, действително да произведем това изправяне ръководството на нашия живот.

Бих искал да приведа и един друг случай за връзката на физическия живот с духовния живот. Да вземем сега един съвсем конкретен отделен случай. Да предположим, че на физическото поле сме излъгали някого. Нали, аз говоря за отделни случаи. Когато сме излъгали някого, това става в определен момент. Това, което сега ще опиша като съответна страна в духовния свят, също става в определен момент между смъртта и едно ново раждане. Да предположим следователно, че сме излъгали някого в определен момент на физическото поле. Тогава при нашето пребиваване в духовния свят, било че сме стигнали там чрез посвещение или чрез смъртта, идва един момент, когато ние сме изцяло изпълнени с истината, която би трябвало да кажем на Земята. Но тази истина ни измъчва; тази истина стои пред нас, излъчваща ни в същата степен, в която сме се отклонили от нея при излъгването. Следователно, достатъчно е само човек да излъже на физическото поле, за да създаде в духовния свят един момент, в който той ще бъде измъчван чрез съответната истина, която е противоположна на лъжата, измъчван е чрез това, че тази истина живее в него и го изгаря и той не може да я понася. И неговото страдание се състои именно в това, че той разбира: тази е истината. Но

той е в такова състояние, че тази истина не му създава никакво удоволствие, никаква радост, а го измъчва. Да бъде човек измъчван от добрите неща, да бъде измъчван от това, за което знае, че то би трябвало да го повдигне, тази е една от особеностите на изживяването в духовния свят.

Достатъчно е, например, някога в живота да сме проявили леност по отношение на една работа, към която бихме били задължени да проявим усърдие, прилежност, и когато преминем в духовния свят идва време, където усърдието, което ни е липсвало на Земята, живее в нас. То е там, това усърдие, то идва съвсем сигурно; то живее в нас, когато някога на физическото поле сме били направо лениви; идва тогава време, когато чрез вътрешните необходиминости трябва безусловно да приложим това усърдие. Ние се отдаваме напълно на това усърдие и знаем, че то е нещо неизмеримо ценно, но то ни измъчва, ние страдаме под него. Или да вземем един случай, който може би е по-малко зависим от човешката воля, който лежи в други процеси на живота, процеси протичащи - бих могъл да кажа - в подосновите на съществуването и са свързани с хода на нашата карма; да вземем случая, когато във физическия живот още прокарали едно боледуване, което ни е причинило страдания или т.н. Тогава в даден момент в духовния свят ние изживяваме едно противоположно настроение, едно противоположно състояние: здравето. И в същата степен, в която болестта ни е причинила слабост, сега в духовния свят това настроение на здраве ни укрепва. Този е един случай, който може би не само шокира нашия ум, както другите неща, които изнесохме, но който прониква много по-дълбоко в чувствуването на нашата душа, дразни тази душа. Ние знаем, че нещата на Духовната наука трябва винаги да се схващат с чувството. Но при този случай, обични мои приятели, трябва да помислим върху следното. Трябва да си изясним, че тук имаме някакси нещо като една сянка върху връзката между физическата болест и укрепващото ни здраве и духовния свят. Връзката е вярна, но в човешките гърди има нещо, което според чувството не може да се съгласи с тази връзка. Това трябва напълно да допуснем. Но в замяна на това, тази връзка има още едно друго действие, ако ние действително я схванем. И това действие може да бъде охарактеризирано по следния начин.

Да предположим, че един човек се прониква с Духовната наука, че сериозно прави усилия да приеме действително в себе си Духовната наука, не така, както се приема една друга наука. Другата наука може да се изучава теоретически; можем да усвоим това, което тя дава, само в мисли, в понятия. Но никога не трябва да приемаме така Духовната наука. Тя трябва да стане в нас като една духовна кръв на живота. Духовната наука трябва да тъче и живее в нас, във всички понятия, които ни дава.

Духовната наука трябва да събуди в нас чувства. За този, който действително правилно слуша тази Духовна наука, не съществува нищо в нея, което да не ни повдигне от една страна или от друга страна да не ни накара да прогледнем в бездната на съществуването, за да ни направи да се ориентираме и в тези бездни. Можем да кажем: Който разбира правилно духовната наука, той проследява това, което тя казва, навсякъде не само с мисълта, но и с определени чувства. Който приема в себе си Духовната наука, благодарение на това, че понятията на Духовната науки живеят в него, че усвоява онези навици да си представя нещата, които току-що посочихме като необходими по отношение на Духовната наука, той ще преобрази действително своята душа още на физическия свят. Аз често пъти съм обръщал вниманието върху това, че едни от най-добрите упражнения за духовния ученик са изучаването, сериозното изучаване на самата Духовна наука. Но постепенно у човека, който прониква в Духовната наука, се оказва нещо особено. Такъв един човек, който може би прави упражнения, а може би и не прави такива упражнения, за да стане сам духовен изследовател, а сериозно се старее да разбере Духовната наука, може би дълго, дълго време не ще може да мисли за това, сам да вижда нещо по ясновидски начин. Някога той ще може това, но може би това ще бъде за него един далечен идеал. Обаче който оставя Духовната наука да действа върху неговата душа действително в посочения смисъл, ще види, че в неговата душа инстинктите на живота, повече несъзнателните пружини на живота се изменят. Неговата душа действително става друга. Човек не може да се отдаде на Духовната наука, без тази Духовна наука да повлияе инстинктивно на неговата душа, да я направи друга, да създаде в нея други симпатии и антипатии, да я залее така да се каже с една светлина, така щото душата се чувства по-сигурно отколкото е чувствувала по-рано. Това можем да забележим във всяка област на живота; във всяка област на живота Духовната наука се проявява по описания начин. Някой човек може да бъде несръчен; той става последовател на Духовната наука и скоро забелязва, че без да е направил нещо друго освен това, че се е проникнал с Духовната наука, става по-сръчен в своите действия и движения. Не казвайте: "Аз познавам много несръчни последователи на Духовната наука; те още дълго време не са станали сръчни!" Опитайте се да размислите върху това, че тези хора не са се проникнали действително вътрешно с Духовната наука така, както е необходимо според тяхната карма. Някой може да бъде художник и да владее до известна степен живописата: когато стане последовател на Духовната наука, той ще забележи, че това, което току-що подчертах, се е вляло в инстинктивно боравене с изкуството на живописата. Той по-лесно смесва боите;

идеите, които иска да има, му идват по-лесно. Или да предположим, че някой е учен и трябва да обработи по някакъв начин нещо научно. Който се е намирал в такова положение, ще знае, колко усилия струва да събере необходимата литература, за да разреши даден въпрос. Но стане ли последовател на Духовната наука, той не отива вече както по-рано в библиотеките и поисква да му се дадат около петдесет книги, които не го ползват нищо, а непосредствено налучква това, което е необходимо. Духовната наука действително се влива в живота, прави инстинктите други, влага в нашите души пружини, които ни правят по-сръчни в живота.

Естествено това, което сега ще кажа, трябва винаги да се разглежда така, че да се мисли във връзка с човешката карма. При всички обстоятелства човекът е подчинен на кармата; това постоянно трябва да се има предвид. Но сега, взимайки под внимание кармата, случва се следното: Да предположим, че определен вид заболяване сполетява някого, който е проникнал в Духовната наука по описания начин и в неговата карма е определено, че може да бъде излекуван. Естествено в кармата може да бъде определено, че той не може да бъде излекуван. Обаче, когато имаме пред нас една болест, кармата никога не говори така, че при всички обстоятелства болестта трябва да има едно развитие във фаталистичен смисъл. Тя може да бъде излекувана или не може да бъде излекувана. Онзи, който се е проникнал с Духовната наука, в неговата душа се посажда един инстинкт, който му помага да противопостави на болестта и на причинената от нея слабост укрепващото или правилното средство. Това, което човек изживява иначе като последствия от болестта в духовния свят, то още действа обратно като инстинкт в душите, доколкото човек се намира още във физическото тяло. Човек или предотвратява болестта или пък намира пътищата към изцелителните сили. Когато ясновидското съзнание намира правилни лечебни фактори за тази или онази болест, това става по следния път: такъв ясновиждащ има възможността да вижда пред себе си образа на болестта. Следователно да предположим, че той има пред себе си образа: тази е болестта; така и така се проявява тя отслабвайки човека. Благодарение на това, че съответният човек има ясновидско съзнание, пред него застава като противоположен образ другото: съответното настроение на здраве и укрепването, което извира от това настроение. Това, което идва после над човека като възмездие в духовния свят, когато той е бил болен във физическия свят, то застава пред ясновидеца. И от този образ той може да даде съвети. Съвсем не е необходимо човек да бъде напълно развит ясновидец, а това може да изникне инстинктивно от наблюдението на болестта. Но факторът, който произвежда това с ясновидското съзнание, който именно се явява

като вземем в духовния свят, това е нещо, което принадлежи към образа на болестта, както издигането на махалото на едната страна се отнася към неговото издигане на другата страна. Именно от този пример.

Вие виждате, какво е отношението на физическото поле към духовния свят и колко плодотворно за ръководенето в живота може да бъде на физическото поле знанието, познанието на духовния свят.

Да се върнем още веднъж към това, което днес бе изнесено като първи конкретен случай: че, както на физическото поле ни заобикаля природата, така изпълненото с мъдрост духовно естество ни заобикаля в духовния свят, че то е постоянно пред нас. Когато разберете още по един особен начин това, тогава за Вас ще падне върху процесите на духовния свят една светлина, която е извънредно важна. Във физическия свят ние можем да минаваме покрай нещата така, че съзерцавайки нещата казваме: Как стои въпросът със същността на това нещо? Как се отнася тя? Какъв е законът на това същество, на този процес? Или пък минаваме безразлични край нещата и не си задаваме никакви въпроси. На физическото поле никога не ще научим нещо разумно, ако така да се каже самите неща не ни дадат повод да задаваме въпроси на познанието, ако нещата не пораждаха загадки, така щото тези загадки се раждат в самите нас. Само с едно просто гледане на нещата и процесите ние никога не ще можем да стигнем на физическото поле до една самоуправляваща се душа. На духовното поле това е различно. На физическото поле ние задаваме въпроси на нещата и процесите и трябва да полагаме усилия да изследваме нещата, да узнаем, как можем да образуваме от самите неща отговора на въпроса, който поставяме. Ние трябва да изследваме нещата. На духовното поле е така, че нещата и съществата са душевно около нас; и нещата *ни задават въпроси*, не ние питаме нещата. Нещата ни питат, те стоят там, процесите и съществата; ние стоим срещу тях и постоянно ни задават въпроси. А сега трябва да имаме възможност да уловим от безпределното море от мъдрост това, което може да отговори на въпросите, които ни се задават. Ние не трябва да търсим отговорите от нещата и процесите, а от самите нас; защото въпроси ни задават нещата, навсякъде около нас са питащите неща.

При това има значение още следното: Да предположим, че стоим пред някакъв процес или същество на духовния свят, и всъщност ние не заставаме по друг начин срещу него, освен така че то ни задава въпрос. Да предположим, че то ни задава въпроса. Ние стоим там с нашата мъдрост; но не намираме възможност да развием една такава воля, чувствуваша воля, волящо чувствуване, че да можем да дадем отговора от тази мъдрост, въпреки да знаем: отговорите се намират в самите нас. Нашата вътрешност има безпределна дълбочина; всички отговори се намират в

нас - но ние не намираме възможността действително да дадем отговора. И последствието от това е, че ние профучаваме в потока на времето покрай нещата и съществата и пропускаме възможността, подходящия момент да дадем отговора, защото не сме добили способността, може би чрез нашето минало развитие, не сме узрели да отговорим в подходящия момент на този въпрос. Ние сме се развили твърде бавно по отношение на това, което трябва да отговорим: бихме могли да отговорим едва покъсно. Но случаят не се явява отново, ние сме го пропуснали. Не сме използвали всички случаи.

Така ние минаваме покрай нещата и процесите, без да им дадем отговор. Такива изживявания ние имаме постоянно в духовния свят. Следователно случва се, обични мои приятели, да стоим в живота между смъртта и едно ново раждане пред едно същество, което ни задава въпрос. Но чрез нашите земни съществувания и прекарания между тях духовни съществувания ние не сме стигнали до там да дадем отговор сега, когато това същество ни пита. Ние трябва да минем покрай него, трябва да преминем в следващото възплъщение. Последствието от това е, че в следващото земно възплъщение трябва да получим без нашето съзнание чрез добрите Богове импулсите, за да не минем и следващия път покрай същия въпрос без да отговорим. Такива са отношенията на живота.

Аз често съм споменавал, че колкото по-надалече отиваме в миналото на развитието на човечеството, толкова повече съзираме, как хората не са имали настоящето устройство на духа, а са притежавали на физическото поле един вид ясновиждане; нашият настоящ възглед за нещата се е развил от едно смътно, съноподобно ясновиждане. И колкото повече хора намираме, които стоят още на първобитни елементарни степени на душевното развитие, толкова повече откриваме, че тяхното мислене и чувстване е по-сродно с първоначалното ясновидство. Въпреки че действителното ясновидство - искам да кажа първобитно, атавистично ясновиждане - става нещо все по-рядко, все пак, ако отидем в елементарните селски условия, ще намерим винаги хора, които са запазили нещо от предишните времена, така че намираме отзвуци от времената на предишното ясновидство. Това ясновидство ни показва, макар и в една смътна, съновидна форма, понеже то е едно виждане в духовните светове, това ясновидство ни показва особености, които отново се явяват при развитото ясновидство, само че при това последното ясновидство тези особености не се явяват в смътна, съноподобна форма, а застават ясно пред нас. Духовната наука ни показва, че човекът, такъв, какъвто е той в настоящия цикъл на развитието, когато той минава през живота между смъртта и едно ново раждане, постоянно и все повече и повече трябва да дава отговор пред питащите го същества в подходящото време, защото

от това, дали може да даде отговор, зависи неговото правилно развитие по-нататък, неговото приближаване до идеала на боговете за съвършения човек. Както казахме, по-рано хората са изживявали това като на сън и от него е останал един остатък в мотивите на приказките и сказанията. Такива хора се намират все по-малко между народа. Но тези мотиви от приказките и сказанията ни разказват следното: Този или онзи среща едно духовно същество; това същество винаги му задава отново и отново въпроси и той стои пред него и трябва да му отговори; но той има съзнанието: докато се чуе определен звън на звънец или нещо подобно, той трябва да отговори. Това, което можем да наречем въпросен мотив на приказките и сказанията, е много разпространено: при миналото съновидско ясновидство то е било същото нещо, каквото сега отново се явява във формата, която аз описах, явява се, когато се намираме в духовния свят. Всъщност онова, което характеризира духовния свят, може да бъде във всички случаи едно чудесно ръководство, за да разберем правилно митовете, сказанията, приказките и т.н. и да ги поставим на мястото, където те принадлежат. От тук ние виждаме, как навсякъде, също и в духовната култура на съвременното, развитието стои така да се каже пред вратата на Духовната наука. Много интересно е, че една книга, иначе в своето намерение в място отношения хубава книга, каквато е тази на моя починал приятел Лудвиг Лайстнер, "Загадката на сфинкса", е незадоволителна затова, защото за да бъде задоволителна, тя би трябвало да третира тези мотиви на питането, които Лудвиг Лайстнер така подробно описва, на основата на знанието, което дава Духовната наука. Следователно авторът би трябвало да знае нещо от действието на духовно-научната истина в тези неща.

Следователно, когато обгърнем с поглед посочените изброени случаи, ние виждаме, че при поведението в духовния свят се касае за нещо съвсем определено. В духовния свят съвсем не става дума да събира човек познание, както на физическото поле; напротив там се касае той да намали това познание, а именно да превърне познавателната сила в жизнена сила. Ние не можем да бъдем изследователи в духовния свят, както сме такива във физическия свят; това би било там твърде не на място. Защото там ние можем да знаем всичко, всичко се намира пред нас. Това, за което се касае, е да развием, да можем да развием спрямо знанието, спрямо познанието волята и чувството така, че в отделния случай да изнесем от цялото съкровище на волята именно това, чрез което можем да приложим мъдростта, иначе ние се задушаваме, удавяме се в мъдростта. Следователно, докато тук на Земята, на физическото поле, се касае за мисленето, там в духовния свят се касае за съответното развитие на волята, на чувстващата воля, на волята, която от мъдростта изготвя

действителност, дава форма на действителността, на волята, която се превръща в творческа сила, в един вид творческа сила. Там ние имаме духа, както тук имаме природата; но нашата задача е да превърнем духа в природа. От теософската литература на първата половина на 19-ия век е запазено едно хубаво изречение от Оетингер, който е живял във Вюртемберг /Мурхардт/ и който беше достигнал толкова далече в своето собствено духовно развитие, че в определени времена можел напълно съзнателно да помага на духовни същества, т.е. на души, които не са на физическото поле. Той е написал знаменателното изречение, което е много хубаво и много правилно: Природата и нейните форми са краят на духовната творческа сила. Това, което аз сега развих из самия духовен свят, се крие в това изречение. В духовния свят творческата сила се стреми към това, да превърне в действителност това, което първо се вълнува и кипи в мъдростта. Както тук на Земята извличаме мъдростта от физическата действителност, там вършим това обратно. Там имаме задачата да творим действителности от мъдростта, да изживяваме в действителности това, което там е мъдрост. Краят на пътя на Боговете е оформена действителност.

Така следователно ние виждаме, че се касае за пропито от воля чувствуване, за пропита от чувство воля, които се превръщат в творческа сила, която там в духовния свят трябва да прилагаме така, както тук във физическия свят трябва да напъваме нашата изследваща мисъл, за да стигнем до мъдрост в този физически свят. Сега въпросът се касае за това, че за добиването на тази възможност трябва да развием чувствуването и мисленето така, както отговаря на съвременния цикъл на развитие, като се подготвим още тук на физическото поле. Защото всичко, което става в духовния свят между смъртта и едно ново раждане, е последствие от това, което става във физическия свят между раждането и смъртта. Наистина това, което се намира в духовния свят е от такова естество, че ако искаме да разберем този духовен свят, трябва първо да усвоим нови представи и понятия: но въпреки това: събитията и процесите от двата свята са свързани помежду си както причина и следствие. Ние разбираме връзките между духовното и физическото само тогава, когато ги познаем действително като връзки на причина и следствие. Ние трябва да се подготвим във физическия свят. Ето защо сега бих искал да разгледам малко въпроса: Как трябва да се подготвим по един правилен начин в настоящия цикъл на развитието на физическото поле, за да имаме достатъчно вътрешни импулси в духовния свят - било че проникваме там чрез посвещение, било през вратата на смъртта - за да имаме достатъчно духовна тласкаща сила да извлечем от дадената мъдрост това, от което се нуждаем, за да можем да създаваме действителности от струящата се и

вълнуваща мъдрост? От къде може да ни дойде тази сила? И навсякъде става дума, че не подобни неща трябва да отговорим за настоящия цикъл на развитие на човечеството. През времената, когато хората мислеха така, че се образуваха първите праизточници на споменатите мотиви в сказанията, въпросът не стоеше така; но от къде може да ни дойде такава душевна сила в съвременния цикъл на развитие? За да можем да се приближим до един отговор на този въпрос, бих искал да изтъкна следното: Можем да разгледаме различните философии и да потърсим при различните философи, по какъв начин стигат до понятието за Бога. Самопонятно е, че това трябва да бъдат такива философи, които имат достатъчно духовна дълбочина, за да се убедят разглеждайки света, че може да се говори за нещо Божествено, което прониква света. В 19-ия век достатъчно е да вземем само философа Лютце, който се опита да създаде в своята философия на религията нещо, което е в съзвучие с неговата останала философия. Но бихме могли да вземем и други философи, които действително са имали достатъчно дълбочина, за да имат така да се каже и една философия на религията. У всички тези философи ще намерим една особеност, една съвсем определена особеност. Те стигат до убеждението за съществуването на Бога чрез техните разсъждения изхождайки от физическото поле; те размишляват, изследват по философски начин и стигат до там да твърдят - какъвто е случаят именно с Лютце -, че явленията и съществата на света са свързани помежду си и поддържани от една божествена Първопричина, която протъква всичко и поддържа всичко в определена хармония. Обаче когато разгледаме по-отблизо такава философия на религията, те ни показват винаги една особеност. Те стигат именно до едно божествено Същество, което пропива всичко и прониква всичко, но когато разгледаме по-отблизо това божествено Същество, този Бог на философите, откриваме, че това е приблизително Бог, който еврейската или християнската религия нарича Бог-Отец. До това може да стигне философията; тя може да разглежда природата и да бъде достатъчно дълбока, за да не отрича всичко божествено, както правят това материалистите. Тя може да стигне до божественото, но Божественото, до което стига, е Бог-Отец. Когато проследим философите, можем да покажем съвсем точно, че чистата философия като мислеща философия не може въобще да доведе до нещо друго, освен до един монотеистичен Бог-Отец. Когато при отделните философи, например при Хегел, се явява Христос, той не е намерен чрез философски разсъждения, - това може да се докаже - а е зает от положителната религия. Хората са знаели, че в положителната религия се намира Христос и затова могат да говорят за него. Разликата е тази, че Бог-Отец може да бъде намерен във философията: обаче Христос не може

да бъде намерен чрез мислително съзерцание с никаква философия. Това е съвсем невъзможно. Това е едно изречение, което бих Ви съветвал да прецените добре и да размишлявате върху него. Когато бъде правилно разбрано, то води до много важни дълбочини на човешкото изследване и на стремежа на душата. Обаче то е свързано с нещо, което в християнската религия е изразено много хубаво символично, образно: именно чрез това, че отношението на този друг Бог, на Христа, към Бога-Отец се схваща като отношение на Сина към Бащата; това е много важно, въпреки че то е само един символ. И интересно е, че например Лотце не може да направи, не може да започне нищо с това. Че този символ не може да се вземе буквално, това се разбира от само себе си, казва Лотце; защото единият Бог не може да бъде Син на другия Бог, мисли той. Обаче в този символ има нещо твърде забележително. Между бащата и сина съществува нещо като отношението между причина и следствие; защото в известно отношение можем да търсим причината на сина в бащата. Синът не би съществувал, ако не би съществувал бащата. Но трябва да вземем под внимание нещо особено: че именно онзи човек, който евентуално може да има един син, напълно може да има възможността и да няма никакъв син; той може да бъде без син. Тогава той би бил същият човек. Причината е човекът А, следствието е човекът Б, синът; но не е необходимо следствието да се яви, следствието е един свободен акт, следствието идва от причината като един свободен акт. Ето защо, когато изучаваме една причина и я схващаме с нейното следствие, ние не трябва да питаме само за същността на причината; защото с това не сме направили още нищо; ние трябва да питаме, дали причината действително причинява, а това е важното. Но всяка философия има особеността, че върви по нишката на мислите, развива един член от други, едно звено от друго, следователно още в предхождащото търси следващото. Така те са прави като философии; но при това никога не се стига до онова отношение което се получава, когато се вземе предвид, че съвсем не е необходима причината да причинява. По своята същност, в своята същност причината може да бъде същата, независимо дали като причина причинява или не. Това не изменя с нищо същността на причината. Именно това пълно със значение положение имаме в символа на Бог-Отец и Бог-Син, че Христос се прибавя към Бог-Отец като едно свободно творение, като едно творение, което не следва непосредствено от него, а застава като свободен акт наред с предидущото творение, акт, който би имал също така възможността да не бъде; този акт, това действие е дадено на света затова, защото Отец трябваше да даде Сина на света, но Синът е даден на света като един свободен акт, чрез благодат, чрез свобода, чрез любов, която се дава свободно в нейното

творение. Ето защо никога не можем да стигнем чрез същия вид истина и до Бога-Син, чрез която както философите стигаме до Бога-Отец. Никога чрез същия вид истина не можем да стигнем до Христа. За да стигнем до Христа е необходимо, към философската истина да прибавим истината на вярата, или, понеже времето на вярата все повече минава, да приемем допълнително другата истина, която се получава чрез ясновидско изследване, която също така трябва да се развие като един свободен акт в човешката душа.

Ето защо трябва да кажем: Така, както от съществуващия в природата ред доказваме, че съществува един Бог въобще, никога не можем да докажем по същия начин външно по веригата от причини и следствие съществува един Христос. Христос е съществувал и може да мине покрай човешките души, ако те из само себе си не чувствуват силата да кажат: Да, това е Христос! За импулса на истината е необходим един активен подем, за да можем да познаем Христа в този, който е бил Христос. Към другите истини, които лежат в областта на Бога-Отец, ние можем да бъдем принудени, когато се задълбочим в мисленето и го приложим последователно: защото да бъде човек материалист, това значи той да бъде същевременно нелогичен. Философията на религията в смисъла на Лотце и въобще такава, каквато може да бъде тази философия на религията, се ражда така, че ние можем да бъдем принудени да стигнем до Божественото, до което тя стига, чрез мисленето. Обаче никога не можем чрез проста философия да стигнем по същия начин до там, да признаем Христа; това трябва да бъде наш свободен акт. Тогава са възможни само две неща или правим последния извод на вярата, или поставяме началото чрез изследването на Духовния свят с Духовната наука. Ние правим последния извод на вярата, когато казваме, както руския философ Соловьев. Той казва: Да, по отношение на всички философски истини, които човек добива върху света, като се оставя принуден от неговата логика, той не стои в никаква свободна истина. Тази е именно повисшата истина, която не ни принуждава, която е наш свободен акт: най-високо издигнатата истина на вярата. Най-високото достойнство на Соловьев е завършено в това, че той казва: По-висшата истина, която признава Христа, това е истината, която твори като свободен акт, която не се оставя да бъде принудена. За духовния изследовател и за този, който разбира Духовната наука, отново се ражда знанието; но това е едно активно знание, което от мисълта се издига до Имагинацията, Инспирацията и Интуицията, което става вътрешно творещо знание, което в творчеството се издига в духовните светове и чрез това става подобно на онова, което ние трябва да развием, когато стигнем в духовния свят било чрез посвещението, било чрез смъртта. Мъдростта, която на Земята

ни се открива с принуждение, в духовния свят тя ни се представя в изобилие, както тук на физическото поле имаме природните явления. Това, за което се касае в духовния свят, е, че ние трябва да имаме импулса, силата, да направим от тази мъдрост нещо, да създадем от нея една действителност. Свободно творчество от мъдростта, духовно действие като акт, това е, което трябва да живее в нас като импулс. Това ние можем да имаме, когато намерим правилното отношение към Христа. Христос е онова Същество, което не може да се докаже чрез външната логика на ума, който е свързан с мозъка, но което се оказва, което се реализира в нас, когато добиваме духовно знание. Така както Духовната наука се присъединява като свободен акт към другите науки, така се прибавя и знанието за Христа, щом се приближим до онзи свят, в който проникваме чрез духовното изследване или в който влизаме, когато минаем през вратата на смъртта. В момента, когато при днешния цикъл на развитието искаме да проникнем по един пълен с благодат начин в духовния свят, т.е., когато искаме да умрем за физическия свят, ние се нуждаем от едно такова отношение към света, каквото добиваме, когато се свържем правилно с Христа. Бога, който е така да се каже като Бога-Отец на християнската религия, него можем ние да намерим чрез съзерцаване на природата, можем да го добием чрез едно съзерцание, което прилагаме, когато живеем във физическото тяло; но да разберем правилно Христа, без преданието, а само изхождайки от самото познание, е възможно само чрез Духовната наука. Тя ни води в онези области, в които човекът навлиза чрез умирането; било онова умиране, което е едно символично умиране, а именно излизането от физическото тяло, за да се знаем в душата във от тялото - било другото умиране, чрез минаването през вратата на смъртта. Ние добиваме правилно импулсите, от които се нуждаем, преминавайки през вратата на смъртта, когато намерим правилно отношение към Христа. В момента, когато умираме, било че навлизаме в Духовната наука, било че действително минаваме през вратата на смъртта, важното за нас в настоящия цикъл на развитието е да застанем по един правилен начин пред онова Същество, което е дошло в света, за да намерим връзката с него. Бога-Отец можем да намерим още докато сме живи тук на Земята; *Христа ние намираме, когато разберем по един правилен начин преминаването в духа, умирането. В Христа умираме - In Christo morimur.*

ПЕТА ЛЕКЦИЯ

Сега ще ми предстои да говоря още веднъж за процесите между смъртта и едно ново раждане, но като използвам онези представи, които можахме да добием в последните четири сказки на настоящия цикъл. Естест-

вено, поради това, че ще трябва да говоря накратко, някои неща от тази обширна тема ще трябва да бъдат само загатнати. Може някои неща, които не следват от образното изложение, ще трябва да бъдат извлечени чрез мисълта. Но това, което нашите антропософски приятели днес не ще намерят за пълно, то ще се покаже в течение на по-нататъшното познание на Духовната наука.

Когато човек е преминал през вратата на смъртта, той е изоставил своето физическо тяло окончателно. Физическото тяло е предадено на елементите на Земята. С други думи и за него бихме могли да кажем: физическото тяло се е освободило от силите и законите, които през времето между раждането и смъртта са го прониквали от същинския човек и които са различни от чисто химическите и физически сили и закони, под властта на които той остава като физическо тяло след смъртта. От гледна точка на физическия свят човек има самопонятно възгледа: от човешкото същество е останало това на физическото поле, което принадлежи на това физическо поле; това принадлежащо на физическото поле е предадено сега на физическото поле. Обаче за самия човек и за всяко схващане на духовния свят естествено важно е гледището, което умрелият, човекът, който е преминал през вратата на смъртта, е трябвало да заеме. За него изоставянето на физическото тяло означава един вътрешен процес, един душевен процес. За тези, които оставят на Земята, това, което става с физическото тяло след смъртта, е един външен процес, а вътрешността на човека, човешката душа на умрелия не се изразява в това, което е останало като смъртен остатък, тя не се изразява вече в него. Обаче за самия човек, който е минал през вратата на смъртта, нещо е свързано въпреки това с изоставянето на тялото. Едно вътрешно душевно изживяване означава то: Ти си излязъл от твоето физическо тяло и оставяш това физическо тяло.

Извънредно трудно е от гледището на физическото поле - бих могъл да кажа - да се опише действително обективно това, което става там в душата на човека, защото това е един вътрешен процес, който съдържа в себе си нещо неимоверно обширно, нещо неимоверно важно. Това е един вътрешен процес, който общо взето трае кратко, но има универсално значение за целия човешки живот. Ако бихме искали да опишем съдържанието от представи на това, което става с душата, това съдържание от представи, което естествено днес не можем да засегнем в една публична сказка /защото това би фрапирало твърде много публиката; но може би и за това ще дойде време/; ако бихме искали да опишем външния, т.е. сега *духовно* външния процес на представите, на мисленето, с който започва така да се каже жизненият път, който протича между смъртта и едно ново раждане, бихме могли да кажем: Първо премина-

лият вратата на смъртта има чувството: Сега ти се намираш в едно съвършено друго отношение към света в сравнение с по-рано и цялото предишно отношение, което имаше към света, всъщност се е обърнало, коренно се е обърнало. Когато искаме да опишем това, което душата изживява като представи след смъртта, ние трябва да описваме всъщност по следния начин. Би трябвало да кажем: До своята смърт човекът е живял на Земята, през това време той е свикнал да стои върху твърдата материална земя, да вижда върху тази материална Земя планините, реките, облаците, звездите, Слънцето и Луната и е свикнал да си представя всичко това от своята собствена гледна точка и чрез съществуващите във физическото тяло способности, както си го представят хората, въпреки да знаят днес благодарение на Коперниковата система, че всичко това е само един илюзорен образ: Там горе е синият небесен свод като една небесна черупка, върху този свод са звездите, върху него се движи Слънцето, Луната, звездите и т.н., ние самите се намираме в тази черупка, в тази празна сфера там вътре в средата върху Земята заедно с това, което Земята показва на нашето възприятие.

Важното сега, обични мои приятели, не е, че това е един илюзорен образ, че ние сами си въобразяваме тази синя окръжност поради ограничеността на нашите способности, но важното е това, че ние не можем другояче освен да го виждаме така. Ние виждаме именно това, което ни се представя така само поради ограничеността на нашите способности, виждаме една синя сфера като небосвод над нас. Когато човекът е преминал през вратата на смъртта, първото нещо е, че той трябва да образува в своята душа представата: Сега ти се намираш вън от тази синя сфера, в която беше по-рано. Ти я гледаш отвън, но така, като че тя се е свила, спарушила и станала като една звезда. Отначало душата на умрелия няма никакво съзнание за звездния свят, в което той всъщност се разширява, а отначало тя има съзнание само за това, което е изоставила: че е напуснала своята сфера на съзнанието, която е имала във физическото тяло; че е изоставила това, до което се е простирало нейното виждане благодарение на човешките способности, които се развиват във физическото тяло. Обаче действително - но духовно - е станало нещо подобно, каквото става, когато пиленцето, което се намира в черупката на яйцето, счупва тази черупка и след това гледа тази счупена яйчна черупка, която го е обвивала, своя досегашен свят, от вън вместо от вътре /при предположение, че би изживяло всичко това съзнателно/. Естествено и тази представа е едва илюзия, майя. Както казахме: това, което по-рано ни даваше съдържанието на нашето съзнание, сега се е свило, спарушило до един вид звезда, само че изхождайки от тази звезда

се разпръсква онова, което бихме могли да наречем "лъчезаряща космическа мъдрост".

Тази лъчезаряща космическа мъдрост е същото нещо, за което и вчера говорих в последната сказка, за което казах, че го имаме в изобилие; това мъждука и блещука като от една огнена звезда - сега тази звезда не е синя както небосвода, а е огнена, червено тлееща - и от нея лъчезари в пространството изобилието от мъдрост. Обаче тази мъдрост ни показва първо - тя е напълно подвижна в себе си - показва ни първо това, което бихме могли да наречем картината от спомени на нашия последен земен живот, всички процеси, които сме могли да изживеем между раждането и смъртта, при които сме имали пълно съзнание, се явяват пред нашата душа, но така, че ние знаем: Ти виждаш всичко това, защото звездата, която блести пред тебе, е задният фон, който чрез своята вътрешна дейност прави, щото ти да можеш да видиш всичко, което се разгръща като една картина от спомени. Това е така говорейки повече от становището на Имагинацията. Но говорейки от становището на вътрешността изживяването се представя приблизително така: онзи, който е преминал през вратата на смъртта, е сега изцяло изпълнен от мисълта: Да, ти си изоставил твоето тяло; сега в духовния свят това тяло е само *воля*. Една звезда от воля, една звезда, чието вещество е воля, това е твоето тяло. И тази воля гори в топлина и изпраща като лъчи към тебе в мировите далечини, в които ти сам си се разлял сега, твоя собствен живот между раждането и смъртта като една велика картина, отразява го като една велика картина. И на обстоятелството, че можа да пребиваваш вътре в тази звезди, ти дължиш това, че можа да извлечеш и да изсмучеш от света всичко това, което си извлякъл и изсмукал от света на физическото поле. Защото тази звезда, тази звезда от воля, която сега съставлява задния план, това е духовната страна на твоето физическо тяло; тази звезда от воля е духът, който пропива и изпълва със сила твоето физическо тяло. Това, което лъчезари към тебе като мъдрост, е дейността, подвижността, движението на твоето етерно тяло. И минава времето, - това бе описано също и в публичната сказка - минава времето, което трае само няколко дни и през което имаме впечатлението: Животът протича като една картина от спомени. Нашите мисли, които през време на земния живот са се превърнали в наши спомени, се разгръщат така да се каже в тази картина от спомени, те още веднъж се явяват пред нашата душа. И ние можем да поддържаме това състояние толкова време, колкото имаме силата при нормални условия да се задържим будни във физическото тяло през време на земния живот. Тук не се касае за това, колко време сме останали някога будни в живота при ненормални условия, а за това, какви сили имаме в себе си, за да се задържим будни. У едни хора тези сили са

толкова, че той едва може да бодърствува една нощ, без да го надделее умората, у други пък те са повече и им позволяват да останат будни по-дълго време. Обаче от количеството на тези сили зависи, от колко време се нуждае човек, за да завърши преживяването на тази картина на спомени. Но заминалият има също ясното съзнание; благодарение на това, че на задния план се намира звездата от воля, и тази картина от спомени се намира онова, което сме постигнали през последния земен живот; че в нея се намира това, което показва с колко сме узрели повече, придобивката в повече в сравнение с това, което сме имали при нашето навлизане в раждането, която придобивка сега отнасяме през смъртта. И това, което можем да наречем като плод на последния си земен живот, ние го чувствуваме така, като че то не би останало такова, каквото е било през време на картината от спомени, но като че се отдалечава, отива надалече, като че прониква в бъдещето на времената и изчезва в това бъдеще на времената.

Днес аз ще говоря предимно за това, какво е положението в живота между смъртта и едно ново раждане при такива хора, които са достигнали нормална дълготрайност на живота и са умрели при нормални условия. За случаите на изключение ще говорим после утре по-подробно. И така, плодът на нашия земен живот се отдалечава, когато сме добили такъв плод, и в душата си ние знаем: Този плод съществува някакси, но ние сме останали зад него. Мъртвият има съзнанието, че е останал в един предишен момент, плодът на живота отива бързо напред, така че той пристига по-рано в една по-късна точка на времето и ние трябва да го догонваме, да вървим след него. Това, което сега казах, това вътрешно изживяване, че плодът на живота пребивава във всемира, съществува, това трябва добре да си представим; защото това е, което образува основата за нашето съзнание, за началото на нашето съзнание след смъртта. Нашето съзнание трябва винаги да бъде, така да се каже, подбуждано от нещо. Когато се събуждаме сутрин, нашето съзнание се запалва отново, докато през време на съня се намираме в безсъзнание; чрез потопяването във физическото тяло и благодарение на това, че външните неща застават пред нас, че нещо действа от вън, нашето съзнание се пробужда. При отношенията непосредствено след смъртта това съзнание се запалва чрез вътрешното чувстване и изживяване на това, което е плод на нашия последен земен живот, което сме придобили на Земята. Това съществува, но то съществува вън от нас. И чрез това чувстване и изживяване на нашето най-вътрешно земно същество вън от нас ние имаме първото запалване на нашето съзнание след смъртта; при него оживява нашето съзнание.

След това започва времето, когато е необходимо да развием душевните сили, които през време на живота на физическото поле трябва да останат всъщност неразвити, защото всички те се използват, за да се организира физическото тяло и това, което му принадлежи, целият физически живот. Това са душевни сили, които през време на физическия живот трябваше да бъдат превърнати в нещо друго. Тези сили трябва постепенно да се пробудят след смъртта. Още през дните, когато изживяваме картината от спомени, ние трябва да отбележим едно такова пробуждане на душевни способности. Когато картината от спомени постепенно се отлива и угасва, това става благодарение на факта, че през време на тези дни ние вече развиваме онези сили, които наистина стоят на основата на паметната способност, но нямаме съзнание за тях през време на физическия живот. Ние нямаме съзнание за тях затова, защото през време на този физически живот трябва да ги преобразуваме, за да можем да образуваме спомените. Последният голям спомен, който имаме след смъртта под формата на картина, трябва първо да се отлее, да угасне постепенно; тогава от неговото угасване се образува това, което не трябваше да имаме съзнателно преди смъртта. Защото ако бихме го имали съзнателно преди смъртта, тогава никога в нас не можеха да се образуват спомените, силите на възпоминанието, на паметта. Тези сили, които сега през време на угасването на спомена в картината на живота се развиват в душата, трябваше да се превърнат през време на земния живот в тази способност на паметта. Преди смъртта те са се превърнали в способността на паметта, а сега излизат наяве, когато е надмогнато възможността да си спомняме по обикновен начин за земните мисли. Тази сила на паметта, превърната в нещо духовно, се пробужда сега като първа духовно-душевна сила в нас, която след смъртта се проявява из човешката душа така, както се проявяват душевните сили при подрастващото дете през първите седмици на неговия живот. И растейки тази душевна сила, ние виждаме, че зад мислите, които през времето, когато се намирахме на физическото поле, бяха само образи от сянка, стои нещо живо, че в света на мислите има нещо живо и тъчашо. Ние съзираме, че това, което във физическото тяло имаме като картина на нашите мисли, то е само един образ от сянка, но в действителност то е сбор, разгръщане от същества на елементите. Ние виждаме, как нашите спомени угасват и на тяхно място от всеобщия Космос на Мъдростта изникват многобройни елементарни същества. Вие бихте могли да запитате, обични мои приятели. Не се ли лишаваме ние след смъртта от това, че именно надмогваме паметната способност и след това имаме нещо друго? Не, не се лишаваме; защото след смъртта ние имаме в изобилие негов заместител. Вместо, както в земния живот, да си спомняме за нашите мисли, след

смъртта забелязваме, че тези мисли, които през земния живот сме имали като мисли на паметта, само ни изглеждат като спомени. О, това съкровище от спомени през време на земния живот никак не е само едно съкровище от спомени, а нещо съвършено друго. Когато се намираме вън от физическото тяло, тогава виждаме цялото това съкровище от спомени като едно живо настояще, то стои пред нас. Всяка мисъл живее като едно същество. Сега ние знаем: ти си мислил през време на твоя физически живот, твоите мисли са се явили в твоето съзнание; но докато ти се намираше в самоизмамата, че сам образуваш своите мисли, ти си създавал елементални същества. Това е новото, което ти си прибавил към целия Космос. Сега съществува нещо, което е било родено в духа от тебе; сега пред тебе изниква това, което твоите мисли са били в действителност. И душата на заминалия се научава да познава чрез непосредствено виждане, що са съществата на елементите /елементални същества/, защото първо се запознава с онези елементални същества, които сама е създала. Това е пълното със значение впечатление на първото време след смъртта, че заминалият има пред себе си картината от спомени; но тази картина започва да живее, да живее истински, и започвайки да живее тя се превръща в елементални същества. Сега тя показва своя истински образ и в това се състои именно нейното изчезване, че тя става нещо съвършено друго. Когато сме умрели, например, на 60 години, или на 80 години, сега не се нуждаем да си спомняме някоя мисъл, която сме имали в 20-та година на нашия живот; защото тази мисъл стои пред нас като живо елементално същество; тя е чакала и не е нужно да си спомняме за нея. Защото ако бихме умрели, например, на 40 години, мисълта би била стара едва 20 години и това ясно проличава в самата нея. Самите тези елементални същества ни казват, колко време е минало, откакто са били образувани. Времето се превръща в пространство; то стои пред нас, като живите същества показват техните собствени знаци. За тези отношения времето се превръща в истинско настояще.

И от тези наши собствени елементални същества, от които сме били заобиколени през време на земния живот, които виждаме след смъртта, ние се научаваме да познаваме природата на света на елементалните същества и чрез това се подготвяме да разбираме и такива елементални същества на външния свят постепенно в нашето виждане, които сами не сме създали, но които съществуват в Космоса, в духовния Космос и без нас. Чрез нашето собствено творение на елементални същества ние се научаваме да познаваме и другите елементални същества. Представете си само, колко много се различава всъщност този живот между смъртта и едно ново раждане от земния живот. Първото нещо, което става след раждането, е, че човек сам не познава себе си. Това, което изживява като

съвсем малко дете, изживяват го другите с него; той се е родил, а другите, неговите родители, гледат това родено. След смъртта, без съмнение, човек не вижда първо себе си, но той гледа като един външен свят това, което сам е родил. Това, което се намира вън, което той е родил с настъпването на смъртта, това гледа той самият. Както чрез физическото раждане на Земята човекът има пред себе си един неразбираем за него външен свят и е всъщност едно същество, което ритка и плаче и се смее само за другите, така след смъртта, след раждането за духовния свят, което за физическия свят е умирање, той е отначало така, че сам започва да съществува в окръжаващия свят, който сам си е родил, който сам си е изградил около себе си, защото го е родил. Той е родил света, докато, когато се ражда във физическия свят, той е роден от света. Така е с нашите мисли и с това, което става от мислите със спомена, със съкровището на паметта. Не така стои работата с това, което принадлежи на сферата на нашето чувство и на нашата воля. В първата сказка тук аз изнесох, че това, което принадлежи на сферата на нашите чувства и на нашата воля, всъщност не е родено в нас в неговата пълна същност, че в известно отношение волята и чувството представят нещо, което не идва до своето пълно рождение. Това се показва особено след смъртта; защото волята и чувството, така както те проникват физическото тяло, продължават да съществуват и след смъртта. Така щото след определено време, след като звездата от воля заедно с плодовете на неговия последен земен живот се е отдалечила, човек живее в един елементален свят /свят на елементални същества/, който образува неговата заобикаляща среда и на който той сам дава така да се каже основния тон чрез своите преобразени спомени. Човек живее вътре в този свят, който е той самият - в смисъла, който току-що обясних - така щото знае: Да, но твоето чувство и твоята воля още живеят в тебе, те сега притежават един вид възпоминание, един вид връзка с последния живот на земята. Това трае десетилетия. Когато се намираме в живота между раждането и смъртта, ние се наслаждаваме и страдаме, живеем в страсти, развиваме волеви импулси чрез това, че носим в себе си, в нашето тяло чувстващата и воляща душа, но никога не става така, че действително да почерпим всички сили, които се намират в чувството и волята, чрез тялото. Даже когато сме достигнали най-напреднала възраст, ние все пак умираме така, че бихме могли да се наслаждаваме още повече, да страдаме още повече, да развиваме повече волеви импулси. Но трябва да бъде първо превъзможнато това, което още съществува като възможности на чувството и на волята в нашата душа. Докато това не бъде превъзможнато напълно, ние все още продължаваме да имаме една връзка с последния земен живот чрез желанията. Ние продължаваме да гледаме някакси към

този наш последен земен живот. Както често пъти съм назовавал това с една тривиална дума, това е един вид отвикване от връзката с физическия земен живот. В природата на тази сила, която трябва да превъзмогнем, за превъзможването на която се нуждаем десетки години наред, в природата на тази сила прониква онзи, който става действителен духовен изследовател, той прониква в нея много скоро, защото тя се открива сравнително лесно на духовния изследовател. Когато всеки ден заспиваме от изживяванията на деня, и прекарваме известно време между заспиването и събуждането, тогава ние се намираме в нашето душевно-духовно естество вън от нашето тяло. Ние се връщаме обратно, защото в нашето душевно-духовно естество имаме този стремеж да се завърнем в тялото, защото действително желаем тялото. Ние желаем нашето тяло. И който може да изживее съзнателно своето събуждане, той знае: ти искаш да се събудиш и трябва да искаш да се събудиш. В нашето душевно-духовно естество наистина съществува една привличаща сила към тялото. Тази сила трябва постепенно да угасне, тя трябва да бъде напълно превъзможната. Това трае десетки години след смъртта. Това е времето, през което ние постепенно превъзможваме, нашата връзка с последния земен живот. Това прави, щото по отношение на изживяванията след смъртта, през времето, което протича, както описах, ние трябва да изживяваме всичко по околен път чрез нашия земен живот.

Сега, след като държах предидущите сказки, аз съм в състояние да Ви опиша някои отношения по-точно отколкото иначе, когато трябваше да описвам в обзор; защото за точното описание винаги е необходимо да бъдат създадени първо необходимите за това понятия. Да предположим, че сме оставили един човек на Земята и ние самите сме преминали през вратата на смъртта. Следователно намираме се в периода, през който сме усвоили способността да виждаме в света на елементалните същества и да чувствуваме самите себе си, така щото знаем: плодовете на нашия земен живот са се отдалечили; но ние още сме свързани с нашия последен земен живот. Да предположим, че когато сме пристъпили през вратата на смъртта, сме оставили на Земята един човек, когото много сме обичали. Сега след смъртта, когато сме привикнали да познаваме нашите собствена елементални творения, ние постепенно преминаваме към познаването, към виждането на елементалните същества на другите. Това ние научаваме постепенно от нашите собствени елементални същества. Сега ние виждаме човека, който сме оставили на Земята, - виждаме това, което той мисли, това, което живее като мисли в неговата душа; защото то се изразява в елементалните същества, които застават като мощни имагинации пред нашата душа. Следователно сега можем да имаме много по-дълбока връзка с вътрешността на съответния човек,

отколкото когато бяхме заедно на Земята. Защото когато сами се намирахме във физическото тяло, ние не можехме да виждаме мислите на другия, а сега можем това. Обаче ние се нуждаем от спомена на чувството - моля Ви обърнете внимание на тази дума - ние се нуждаем от чувствения спомен, от чувствената връзка с нашия собствен последен земен живот. Ние трябва някакси да чувствуваме така, както сме чувствували в тялото и това чувство трябва да отеква в нас. Тогава се оживява връзката, която иначе бихме имали само като един образ, в който ни се явяват мислите на другия. Следователно ние добиваме една жива връзка по околния път чрез нашите чувства. И така е общо взето с всичко.

Вие виждате, това е едно освобождаване чрез усилия от едно състояние, което можем да охарактеризираме, като кажем: Това е един период, през който трябва да черпим силите още от нашия последен земен живот, за да стигнем до живи отношения със заобикалящия ни духовен свят. Ние обичаме душите, които сме оставили на Земята и чието душевно съдържание ни се явява като мисли, като елементални същества. Но ние ги обичаме, защото още живеем с любовта, която сме развили за тях през време на нашия земен живот. Неприятно е - бих могъл да кажа - да употребявам такива изрази, но някои от Вас ще ме разберат, когато казвам: Земният живот - значи не животът на мислите - земният живот като чувствувано и изпълнено с волев импулс душевно съдържание, с който ние още сме свързани, става за нас един вид електрически ключ на собствената индивидуалност с това, което се вълнува духовно около нас. Като един вид електрически ключ: ние възприемаме всичко по околен път чрез последния земен живот; но ние възприемаме само чрез това, което през последния земен живот беше чувство и воля, което принадлежи в духовния свят. Сега е действително така, че ние се чувствуваме живеещи във времето по-нататък като един вид комета на времето. Нашият земен живот е като едно ядро, но ядрото развива в следващото бъдеще един вид опашка, която ние изживяваме. Ние още сме свързани с нашия земен живот, доколкото той е изпълнен от чувство и воля, и, както Ви описах, от това изживяване във вътрешността на нашата душа трябва да се роди нещо, което сега не е непосредствено чувство и воля; защото душевните сили, които развиваме тук на Земята във физическия свят, също и силата на чувствуването, както я имаме именно във физическия свят като сила, като способност на чувството, а също и силата на волята, каквато я имаме във физическия свят като сила на волята, ние ги имаме в тази форма благодарение на това, че живеем във физическото тяло. Когато душата не живее вече във физическото тяло, тя трябва да развие други способности, които през време на физическия живот са се намирали в спящо състояние в нас. През време, когато този отзвук от чувството

и волята продължават да действуват години наред в нея, душата трябва да развие, да направи да узрее това, от което се нуждае в духовния свят и в това отношение: Сили, които аз назовах, като казах: това е като едно чувствувашо желание или като едно желаещо чувство. За нашето чувство и нашата воля ние знаем: те са вътре в нашата душа. Обаче всъщност след смъртта ние не притежаваме нищо от едно такова чувство и едно такова желание, каквито те се намират в нашата душа. Те трябва постепенно да загаснат и да заглъхнат. А това става след години.

Обаче през време на това загасване и заглъхване от чувството и волята трябва да се развие нещо, от което ние притежаваме нещо след смъртта. Нашите мисли живеят вън като елементални същества; ние не бихме имали нищо от едно чувство и една воля, каквито те живееха в нас, не бихме имали нищо от тях за този свят, който сме ние самите и който се намира там вън. Ние трябва постепенно да развием една воля, - и я развиваме - която се разлива от нас и се насочва на вълни натам, където се намират нашите живи мисли. Тя прониква тези мисли, защото на вълните на волята плува чувството, което във физическия живот се намира само вътре в нас. На вълните на волята плува чувството. Вън кипи и се вълнува морето на нашата воля и върху него плува чувството. А именно то плува тогава, когато волята се сблъсква с една мисъл - елементално същество - тогава чрез това сблъскване с мислите-елементални същества се получава едно проблясване на чувството и ние възприемаме като една реална действителност на духовния свят това отражение на нашата воля. Искам да кажа така: Да предположим, че във външния духовен свят има едно елементално същество. Когато сме се освободили чрез усилия от състоянието, през което трябваше първо да минем, тогава нашата воля намира на вълни, воля, която сега се излива от нас и се насочва към елементалното същество. Там, където се сблъсква с елементалното същество, тя бива отразена. Сега тя се връща не като воля, а като чувство, което идва на вълни обратно към нас в това море на волята. Като чувство, което се връща към нас във вълните на волята, като такова живее нашето собствено същество разлято в Космоса. Чрез това елементалните същества стават действителни за нас, чрез това ние все повече и повече ги възприемаме това, което съществува действително там навън като външен духовен свят вън от нас.

Но от нас трябва да излезе още една душевна сила, която лежи в още по-дълбоки слоеве на душата, която дреме в още по-дълбоки слоеве на душата отколкото чувствувашата воля или волящото чувство: творческата сила, творческата способност на душата, която е като една вътрешна душевна светлина, която трябва да осветлява духовния свят, за да можем не само да виждаме живо тъчашите обективни същества-мисли, които се

връщат към нас върху вълните на чувството в морето на нашата воля, но също и да осветяваме с духовна светлина този духовен свят. Творческа духовна светеща сила трябва да излиза от нашата душа в духовния свят. Тази сила постепенно се пробужда. Видите ли, обични мои приятели, през време когато живеем във физическото тяло ние имаме от чувствувачката воля и от волящото чувство - бих могъл да кажа - поне братската двойка чувство и воля в нас, но ги имаме диференцирани; ние ги имаме като двойка, докато те са едно единство, когато сме преминали вратата на смъртта. Тази творческа душевна сила, която излъчваме навън в духовното пространство /ако мога да употребя тук думата "пространство", понеже всъщност това не е никакво пространство, но ние все пак трябва да направим разбираеми тези неща, като ги изразим образно/, тази душевна светлина спи дълбоко в нас, защото тя е свързана с това, за което в живота не трябва и не можем да знаем нищо. Много дълбоко в нас дреме през време на земния живот това, което след това се освобождава като светлина и осветлява и проявява духовния свят. Това, което се излъчва там от нас, през време на нашия физически живот трябва да бъде преобразено и използвано, за да може нашето тяло действително да живее и да приютява съзнанието в нас. Но тази духовна светеща сила действува изцяло под прага на съзнанието в нашето физическо тяло като сила, която организира живота и съзнанието. Ние не трябва да я внасяме в земното съзнание, иначе бихме лишили нашето тяло от силата, която трябва да го организира. Сега, когато не трябва да поддържаме никакво тяло, тя се превръща в духовна светеща сила, прониква със своите лъчи, просветлява, проявява и пръска искри във всичко - тези думи означават реални действителности.

Така постепенно ние се вращаваме в духовния свят и привикваме да се чувствуваме като у дома, да го изживяваме като една действителност, като тук изживяваме физическия свят като една действителност. Ние се вращаваме постепенно в него и стигаме до там, да имаме пред себе действително и душите на умрелите като наши другари в духовния свят, доколкото те действително живеят в духовния свят. Ние живеем между душите, както тук във физическото тяло живеем между телата. И когато все повече и повече проникнем в детинския вътрешен дух на Духовната наука, твърдението, което някои поддържат, че след смъртта не се среща отново с всички хора, с които сме живели на Земята, се оказва толкова глупаво за онзи, който прониква по-дълбоко в нещата, колкото глупаво би било твърдението за физическото поле, че когато идваме на тази Земя чрез раждането, ние не намираме тук никакви хора. Хората са именно около нас. За познавателя на духовния живот е точно същото, както някой би искал да каже: Детето живее в света, но то не вижда хора. Това

е явно безсмислие. Също така безсмислие е, когато се казва: Когато навлизаме в духовния свят, ние не намираме отново всички души, с които сме били във връзка, и не намираме същества на по-висшите йерархии, които се научаваме да познаваме постепенно, както тук на Земята се научаваме да познаваме минералите, растенията, животните. Разликата обаче е тази, че тук във физическия свят ние знаем: Когато виждаме, чуваме нещата, възможността да ги виждаме и чуваме чрез сетивата идва от външния свят. В духовния свят знаем, че тази възможност иде от нас, като излъчваме от нас това, което можем да наречем душевна светлина, от нашата душа и осветляваме и просветляваме нещата.

Така живеем ние във времето, което можем, да наречем първата половина на живота между смъртта и едно ново раждане. Като се вживяваме в това време, ние минаваме през двете състояния, за които говорих и в публичната сказка: един период, който трае години и през който, както бе описано, се свързваме с духовния свят чрез излъчването на светещата душевна сила. В този духовен свят ние виждаме това, което съществува около нас като духове и като души. После това здрачава, ние чувстваваме: Сега ти все по-малко можеш да развиваш своята светеща душевна сила, ти трябва да я оставиш да се здрачи и да се стъмни все повече в духовен смисъл. Чрез това ти все по-малко виждаш духовните същества. И това става все повече и повече така, че то се сменя с един период, през който си казваме: Тук около тебе се намират съществата; но ти ставаш все по-самотен, имаш само твоето собствено душевно съдържание и това душевно съдържание става толкова по-изобилно, колкото повече преставаш да можеш да осветляваш там навън съществата. Съществуват времена на духовно дружене и времена на духовна самотност, през които има едно след-изживяване на това, което сме изживели през време на духовните дружения. Но всичко се изживява тогава в душата; то намалява и се сменя.

Така ние се вживяваме в духовния свят: Духовна дружба - духовна самотност. През времената на духовна самотност ние знаем: Това, което си изживял около себе си в духовния свят, то е било там, за всичко него ти знаеш, но сега в своята вътрешност съществуват само отзвучите от него. Бихме могли да кажем: Това са спомени през време на духовната самотност. Обаче когато употребяваме такива думи, ние не изразяваме правилно нещата. Ето защо ще се опитам да ви ги обрисувам от една друга страна. Положението не е такова, че през време на духовното затъмнение, когато не живеем в задружност със заобикалящия свят, да си спомняме за това, което сме изживели по-рано в духовния свят, а такова, като че във всеки момент ние отново би трябвало да го произведем. Това е едно непрестанно вътрешно творчество. Но ние знаем: Докато

там навън е външният свят, ти трябва да бъдеш със самия себе си и да твориш, да твориш. Това, което твориш, е светът, който те заобикаля отвъд брега на твоето собствено същество. Но докато живеем така през първата половина на живота между смъртта и едно ново раждане и се приближаваме към средата на периода между смъртта и едно ново раждане, ние чувствуваме, че самотният живот става все по-богат, а моментите на задружен живот с външния свят стават все по-кратки и по-сумрачни. Тогава идва времето, когато се намираме по средата между смъртта и едно ново раждане, което време аз се опитах да опиша в моята последна мистериозна драма "Пробуждане на душите" като *мирова среднощ*: когато човекът има най-силния живот вътре в себе си, но не притежава творческата душевна сила в себе си, за да осветлява заобикалящата го духовна среда, когато така да се каже безкрайни светове могат да ни изпълнят духовно вътрешно из нашата вътрешност, но ние не можем да знаем за друго битие освен за нашето собствено битие. Това е средата в изживяванията между смъртта и едно ново раждане, мировата среднощ. И сега започва времето, през което в човека копнежът се превръща в една положителна творческа сила; защото въпреки че притежаваме един безкрайно богат вътрешен живот, в нас се събужда копнежът отново да имаме един външен свят. И толкова различни са отношенията на духовния свят от тези на физическия свят, че, докато във физическия свят копнежът е най-пасивната сила, /когато имаме нещо, за което копнеем, тогава това нещо е, което ни определя/, напротив обратен е случаят в духовния свят. Там копнежът става една творческа сила; той се преобразява в това, което сега като една нова душевна светлина може да ни даде един външен свят, един външен свят, който обаче все пак е един вътрешен свят, като нашият поглед се разкрива към нашите предишни земни въплъщения. Те стоят сега разпрострени пред нас, осветлени от светлината, родена от нашия копнеж. В духовния Космос съществува една сила, която от копнежа може да направи да бъде осветлен този поглед в миналото и да го изживеем. Обаче в настоящия цикъл на нашето развитие за целта е необходимо едно нещо. Аз Ви казах: През цялото това време на първата половина на живота между смъртта и едно ново раждане ние сменяме постоянно състоянията на вътрешен живот с тези на външен живот, сменяме самотността с духовната задружност. Отношенията на духовния свят са първо такива, че всеки път, когато в този духовен свят отново се връщаме към нашата самотност, в нашата вътрешна дейност ние постоянно произвеждаме отново пред нашата душа това, което сме преживявали във външния свят. Благодарение на това съществува едно съзнание, което се разпростира върху целия духовен свят. Трептенията отново се събират в самотността. Но едно нещо трябва

ва да запазим ние, което трябва да остане да съществува, безразлично, дали се разширяваме във великия духовен свят, или се оттегляме вътре в нас. Преди да стане Тайната на Голгота, беше възможно, благодарение на силите, чрез които човекът е бил свързан с древните времена, той да има здравето сцепление на своя аз, да не изгубва това азово сцепление. т.е. да запази напълно като спомен за миналия земен живот това: Аз съм бил на Земята в този живот като един аз - това чувство на вътрешното сцепление на Аза трябва да се разпростира във времената на самотност и на външен задружен живот. Преди Тайната на Голгота за целта спомагаха онаследените сили. Обаче сега за това може да спомогне само едно; че с това, което сме отделили като наш земен плод от себе си, което чувствуваме да се отдалечава от нас при напускането на физическото тяло, с него трябва да остане свързано едно душевно изпълване, душевното изпълване, което можем да имаме благодарение на това, че *Христос се е разлял в земната аура*. Това проникване с Христовата субстанциалност, това е, което в настоящия цикъл на времето при преминаването от физическия живот в смъртта ни дава възможност, да запазим спомена на нашия аз до мировата среднощ, въпреки всяко разширяване в духовния свят, въпреки всяко прибиране в самотността. До там достига импулсът, който изхожда от Христовата Сила, така щото ние не изгубваме самите себе си. Обаче след това от копнежа една нова духовна сила трябва да запали нашия копнеж и създаде една нова светлина. Тази сила съществува само в духа, само в духовния живот.

Обични приятели, във физическия свят съществува природата и Божественото, което прониква тази природа, от което Божествено ние сме родени във физическия свят. Съществува Христовия Импулс, който се намира в аурата на Земята, т.е. в аурата на физическата природа. Обаче Силата, която идва при нас в мировата среднощ, за да превърне нашия копнеж и светлина, която да осветява цялото наше минало, тази Сила съществува само в духовния свят, тя съществува само там, където не могат да живеят никакви тела. И когато Христовият Импулс ни е довел до мировата среднощ и душата е изживяла тази мирова среднощ в духовна самотност, понеже сега душевната светлина не може да се излъчва от нас; когато е настъпила мирова тъмнина - ако Христос ни е довел до там, сега от мировата среднощ из нашия копнеж излиза нещо духовно, създаващо една нова мирова светлина, разпръсквайки светлина върху нашето собствено същество, чрез която светлина ние отново се обхващаме в мировото съществуване, чрез която отново възкръсваме в мировото съществуване. Ние се запознаваме с Духа на духовния свят, който ни възкръсва, като от мировата среднощ проблясва една нова светлина, лъчезаряща върху нашата минала човечност. В Христа ние умираме - чрез

Духа, чрез безплътния дух, който е назован с една техническа дума Дух-Святи, което значи, този, който живее без тяло /защото това се разбира с думата "святи"/, който няма слабостите на живеещия в тялото дух, чрез този дух ние сме отново възкресени от мировата среднощ. Следователно чрез Духа-Святи ние сме възкресени в мировата среднощ. Per Spiritum Sanctum reviviscimus.

ШЕСТА ЛЕКЦИЯ

В тази моя последна сказка бих искал да продължа от там, където вчера спряхме. Ние завършихме с това, което си позволих да нарека "мирова среднощ, миров среднощен час на духовното съществуване между смъртта и едно ново раждане", онзи миров среднощен час, когато вътрешното човешко изживяване става най-интензивно, а това, което можем да наречем духовно дружене, връзката с външния духовен свят, е достигнало най-ниската степен, така щото в известно отношение през този миров среднощен час на духовното съществуване около нас е духовна тъмнина. Но казахме, че копнежът към един външен свят отново действа в нас и че този копнеж става активен чрез Духа, който действа в духовните светове, и че този копнеж ражда от нас една нова душевна светлина. По този начин за нас става възможно да виждаме сега един външен свят от съвършено особен род. Този външен свят, който виждаме тогава, е нашето собствено минало, така както то се е родило чрез предишни въплъщения и междинните периоди между умиранията и новите раждания. Сега ние обгръщаме това наше минало с поглед като един външен свят, като поглеждаме назад към това, което сме имали от мировото съществуване, което сме вкусили, и към това, което сме останали длъжни на това мирови съществуване. Когато имаме този поглед назад и нашите минали изживявания, срещу нас застават с голяма сила особено две неща. Ние сме вкусили това или онова - това ни се показва някакси чрез едно духовно виждане - вкусили сме това или онова, дарено ни е било това или онова като радост, като удоволствие на съществуването. Всичко това ние можем да обхванем с поглед, което някога сме имали като радост, като удоволствие на съществуването; но ние го обхващаме с поглед така, че то ни се явява в неговата духовна стойност, че то ни показва това, което е направило от нас.

Да вземем един конкретен случай. Ние поглеждаме назад към нещо, което сме получили като наслада, като удоволствие в миналото в едно от нашите съществувания. Тогава ние чувствуваме: Това не е нещо минало; то наистина се намира и миналите времена, когато си имал удоволствието, но то не е нещо, което абсолютно е минало. То е нещо, което продължава своите действия във всички времена, продължава ги така, че

очаква това, което ние ще направим от него. Когато сме имали едно удоволствие, една наслада, така чувствуваме ние, ние го изживяваме непосредствено в нашето душевно битие при това виране в миналото: Това трябва да се превърна в тебе в една сила, в една сила в твоята душа и тази сила на твоята душа ти можеш да направиш да действа в тебе по два начина. Сега в това духовно съществуване след мировата среднощ, в което се намиращ, ти имаш тази двойна възможност. Духовният свят ти дава просто способности да можеш да осъществиш една от тези възможности: Ти можеш да превърнеш това минало удоволствие, тази минала наслада в една способност в тебе, така щото чрез тази минала наслада да развиеш в твоята душа една сила, която те прави способен за едно или друго нещо, чрез която да създадеш в света нещо, било то най-малкото или било най-голямото, да създадеш нещо, което има стойност за света. Това е едното. Другото е: Ние можем да си кажем: Аз съм имал насладата, искам да остана доволен с тази наслада, искам да взема там наслада в моята душа и искам да се освежавам, да се подкрепям с това, че в миналото съм имал тази наслада. Когато осъществим една такава възможност с много неща, от които сме се наслаждавали, които са ни доставили удоволствие, стига се до там, да създадем в нашата вътрешност една сила, чрез която постепенно се изродяваме духовно, задушаваме се. И това е едно от важните неща, които можем да научим в духовния свят, че и чрез насладата, чрез това, което ни е доставило удоволствие, ние можем да станем длъжници на мировото съществуване.

Пред нашия духовен поглед се разкрива изгледът да се задушим в последствията на удоволствията, на насладите, ако не се решим в подходящия момент да създадем от миналите удоволствия, от миналите наслади способности, които могат да произведат ценни неща в живота. От това Вие отново виждате, как духовното и това, което става на физическото поле, са във взаимодействие.

Който се проникне все повече и повече с познанията на Духовната наука в смисъла на завчерашната сказка, у него тази Духовна наука ще премине в инстинктивния живот и той ще развие така да се каже като една подбуда на неговата вътрешна съвест и спрямо насладите, спрямо удоволствията настроението: Ти не трябва да приемаш някоя наслада, някоя радост само заради себе си. Такъв човек ще проникне това удоволствие с един вид чувство на благодарност към всемира, към духовните Същества на всемира; защото ще знае, че чрез всяка наслада, чрез всяко удоволствие той става длъжник на всемира. Най-добре и най-сигурно можем да се справим с превръщането на онези наслади и радости, които са от духовно естество. Такива наслади и радости, които могат да бъдат задоволени само чрез телесните органи или въобще само чрез това, че на

физическото поле човекът има едно тяло, също стоят пред нас в посочения период между смъртта и едно ново раждане като нещо, което трябва да бъде преобразено, ако не искаме постепенно да се задушим, да се изродим духовно. Ние чувствуваме необходимостта от тяхното превръщане, но чувствуваме също: че първо ще бъдат необходими много прераждания, за да можем в периодите между тези прераждания, когато се намираме в духовния свят, да произведем това превръщане.

След това в духовния свят намираме още и нещо друго. Това намираме ние, че в настоящия цикъл на човечеството с такива радости, с такива наслади, в които на физическото поле нашето душевно-духовно естество пропада така да се каже напълно и насладата, удоволствието приемат един подчовешки, да не кажа едни животински характер - защото радостта и насладата могат да приемат един подчовешки характер - ,че в действителност с такива наслади причиняваме безкрайно страдание на определени същества от духовния свят, които застават пред нас едва тогава, когато проникнем в този духовен свят. И изгледът на това страдание, което в духовния свят причиняваме на определени същества, е толкова поразяващ, подтискащ, той прониква, пропива нашите души с такива сили, че ние не можем да се справим с хармоничното изграждане на отношенията за следващото прераждане. За да обясним и нещо друго - в сравнение с това, което изпитваме на Земята като скърби, като страдания, на духовното поле ни се показва, че изпитаните на физическото поле болки и страдания продължават да действуват и на духовното поле проникват така нашата душа със сили, които се превръщат в сили на волята; така щото по този начин ние ставаме по-силни в нашата душа и имаме възможност до превърнем тази сила в морална сила, която после отново можем да донесем на физическото поле, за да имаме не само определени способности, чрез които можем да създадем нещо ценно за окръжаващия свят, но за да имаме и моралната сила да проявим пълнохарактерно тези способности. Такива и много други изживявания имаме ние непосредствено след мировия среднощен час на съществуването.

Ние чувствуваме, изживяваме, каква стойност сме добили чрез нашето изминало съществуване, изпитваме, до какви способности можем да стигнем в бъдеще. И след като живеем известно време по-нататък в духовния свят, из сумрака на окръжаващия духовен свят изниква една ясна картина, едно ясно виждане, сега вече не на нашия минал живот на Земята, но на всичко човешко, което е било свързано с този живот, а именно на всичко онова човешко, което е било по-близо свързано с този живот. С нас влизат в отношенията духовни отношения хора, с които сме имали това или онова отношение в предишни степени на съществуването. Не като че по-рано обшуването с тези хора не е съществувала - ние

все повече се чувстваме заедно с хората, които през земния живот са били близко свързани с нас, ние изживяваме това в по-голямата част от времето между смъртта и едно ново раждане -, но сега, като намираме тези хора след мировия среднощен час в духовния свят, ни се показва на тези хора, с какво ние сме им станали длъжници или с какво те са станали длъжници към нас. Сега ние виждаме не само това: такива са били твоите отношения с тези хора между това и това време - това сме имали и по-рано -, но тези хора стават за нас израз за това, което е изправяне, възмездие за миналите изживявания. От самите хора, както те застават пред нас, ние виждаме, чрез какви нови изживявания на физическото поле можем да изправим миналото, с какво сме им станали длъжници и т.н. Намирайки се пред душите на хората ние виждаме така да се каже действията, които в бъдеще ще бъдат последствията от отношенията, които в миналото сме имали към хората. Естествено ние можем най-добре да разберем това, ако вземам по възможност един конкретен случай.

Да предположим следователно още веднъж, че сме излъгали един човек. Сега настъпва времето, когато в духовния свят ни се предлага възможността да бъдем измъчвани от противоположната на нашата лъжа истина; но ние сме измъчвани чрез това, че отношението към човека, когото сме излъгали, в посоченото сега време се изменя така, колкото пъти виждаме този човек /и ние достатъчно често ще го виждаме с духовните очи/, че той става причина да възниква в нас противоположната на лъжата истина, която ни измъчва. Благодарение на това от глъбините на нашето същество се надига стремежът: Ти трябва отново да срещнеш този човек долу на Земята и трябва да направиш нещо, което да накупи неправдата, която си извършил чрез лъжата; защото това не може да бъде изкупено тук в духовния свят, тук тя можеш само да добиеш пълна яснота върху действието на лъжата в Космоса. Това, което е било създадено от този род на Земята, може да бъде изкупено, поправено отново на Земята. И човек знае, че се нуждае за изправянето от сили, които може да добие, когато отново облече едно земно тяло. Чрез това в нашата душа се ражда стремежът: Ти трябва да облечеш едно земно тяло, което да ти даде възможност да извършиш едно такова действие, чрез което да бъдат изправени несвършенствата, които си причинил на Земята; иначе следващият път, когато ще минеш отново през смъртта, този човек отново ще се яви пред тебе и ще предизвика мъчението на истината. Вие виждате цялата духовна техника, как в духовния свят в нас е създаден стремежът да създадем едно кармическо изправяне за това или онова. Тези изправяния, тези изкупвания стават и чрез други предпоставки: но би трябвало да изброя хиляди и хиляди конкретни случаи, ако бих искал да докажа всичко, което е свързано с този важен въпрос на кармата. Да

вземем например следния случай; да предположим, че през времето, което следва мировия среднощен час, ние се намираме в духовния свят така, че поглеждаме назад към определени радости, които сме имали, и казваме: ние можем да превърнем действията на тези радости в способности, които можем да изразим после, когато отново ще бъдем въплътени. Но тогава може да се случи следното. Ние можем да забележим: Когато сега в твоето настоящо положение превръщаш тези минали изживявания в способности, смущават те, пречат ти определени елементални същества. /Това може да се случи/. Тези елементални същества не ти позволяват да усвоиш действително тези способности. Сега човек може да се запита: Какво трябва да се прави сега? Ако постъпя според волята на тези елементални същества, които идват и не могат да понасят, щото в мене да се родят тези способности, тогава аз не ще мога да развия тези способности. Но аз трябва да развия в мене тези способности. Аз зная, че ще мога действително в следващото прераждане да направя услуги на някои хора, на които мога да направя услуги, само благодарение на това, че добия тези способности. По правило в такъв случай ние решаваме така, че усвояваме тези способности. Но с това ние нараняваме тези елементални същества, които са около нас. Те се чувствуват по някакъв начин уязвени от нас; а именно - когато стане това, което казахме, че усвояваме определени способности - те се чувствуват чрез това затъмнени в тяхното съществуване, като че се отнема нещо от тяхната мъдрост. Едно от последствията, което често се явява тогава това, че когато се родим отново, ние срещаме на Земята един или няколко човеци обсебени от тези елементални същества и тези хора имат вдъхновени особено враждебни намерения спрямо нас. Помислете, колко дълбоко ни позволява това да вникнем в човешкото изживяване и колко основно ни учи то да реагираме човешкия живот, да усвоим действително верния инстинкт, да се отнасяме правилно на Земята. Но това не обуславя, щото винаги, когато се намираме на физическото поле, да казваме: Да но, аз трябваше тогава да се пазя. Чрез това аз предизвиках тези врагове против себе си; сега не трябва да им преча. Може да настъпи случаят, когато е добре да ги оставим да действуват; но може също да настъпи такъв случай, че, ако не им попречим да действуват, тези враждебни елементални същества, които действуват чрез тези или онези хора, чрез това, което постигат на физическото поле, да си създадат изобилно възмездие за това, което сме им отнели, така да се каже, чрез собствената защита. Те надвишават това, което им е било отнето и последствието от това би било, че ние не можем да се спасим от тях, когато отново се намираме в съответния период между смъртта и едно ново раждане и те могат в известно отношение да ни унищожат по отношение на някои способности. Светът

става все по-сложен и по-сложен, когато действително проникнем с нашето разбиране в него; но всъщност това съвсем не може да ни учуди. Бих искал да изнеса още само отделни случаи от кармическата връзка между живота на Земята и живота между смъртта и едно ново раждане. Ще изтъкна случая, когато у един човек смъртта настъпва по-рано - да речем чрез една болест. Тогава този човек, който е бил доведен преждевременно до смъртта чрез една болест, минава през вратата на смъртта така, че той носи още в себе определени сили, които би изразходвал на Земята, ако би достигнал тук една нормална възраст. Тези сили, които по този начин останат така да се каже като остатък в човека, които той още би могъл да използва, ако не би починал по-рано, те остават и духовният изследовател констатира, когато изследва живота след смъртта, че тези сили се вливат в силите на волята и на чувството на съответния човек и ги укрепват, подсилват ги. Така щото един такъв човек е в състояние да използва това, което е било влято в него чрез тези сили преди мировия среднощен час, да го използва след мировия среднощен час така, че при следващото въплъщение на Земята той влиза в земния живот като един по-силен човек, като един човек със солидна воля, със здрава воля, каквато не би имал, ако не беше починал по-рано. Но за да се получи това, то е свързано с предишната карма на съответния човек и би било най-голямата глупост да се мисли, че някой би могъл да постигне същия резултат, ако сам сложи преждевременно край на живота си. В такъв случай той не би постигнал това. Какво може да се постигне чрез едно такова изкуствено причиняване на преждевременната смърт, Ви ще намерите това описано в моята книга "Теософия", доколкото е необходимо този въпрос да бъде осветлен. Аз загатнах също и за случая, при който един човек намира своята преждевременна смърт чрез нещастен случай. Когато един нещастен случай изтръгва от живота на физическото поле един човек, който би имал достатъчно сили да живее до дълбока старост, у него също остава един остатък от тези сили. По същия начин, когато е преминал мировия среднощен час на съществуването между смъртта и едно ново раждане, тези остатъчни сили от земния живот се вливат в него и укрепват, подсилват неговите интелектуални сили, неговите познавателни сили нарастват. Чрез духовно изследване може да се открие, че великите откриватели са често пъти такива хора, които в минали прераждания са загинали чрез някой нещастен случай.

Когато искаме да обгърнем с поглед с действително разбиране тези неща, ние виждаме от такива случаи, че гледището в духовния свят е действително коренно различно от това, което хората имат тук на Земята. На Вас ще Ви стане все повече и повече понятно, че за да разбере човек духовния свят, трябва да се намерят нови представи и понятия, за-

щото духовните светове са нещо съвършено различно от физическия свят. Ето защо никой не трябва да се чуди, когато нещо, което се описва за духовните светове, изглежда така, че ако към него се приложат понятията на физическия свят, то ще се чувства като незадоволително. Например факт е, който духовното изследване потвърждава в много случаи, че някой, който умира с материалистично разбиране и остава тук на Земята свои близки, които имат също материалистични разбирания, такъв човек понася отначало определени лишения в духовния свят. Когато е минал през вратата на смъртта без духовно разбиране и иска да погледне назад към своите любими същества на Земята, ако в неговата душа няма никаква духовна мисъл, той не може да ги вижда непосредствено; той знае за тях само до момента, когато е минал през смъртта. Какво изживяват те сега на Земята, това неговото духовно око не може да види, защото и в техните души няма духовен живот. Защото само духовният живот хвърля светлина в духовните светове. Такъв един човек трябва тогава да чака, докато в духовния свят израснат в него самия сили, за да вижда ясно нещата, а именно за да види: тези хора, тези близки души, които е оставил на Земята, са с материалистични разбирания, защото са завладени от Ариман. Ако той би видял това непосредствено след смъртта, тогава не би могъл да го понесе. Човек трябва първо да вникне в това обсебване на хората, на душите с материалистично разбиране от Ариман, и тогава да започне да вижда тези души, докато те минат през вратата на смъртта и сами се освободят от тяхното материалистично разбиране в духовния свят. Тогава той може да установи по-късно връзка с тях.

Някой би могъл да каже: Да, но това не са никак утешителни отношения, каквито ти ни описваш, че протичат след смъртта. Да, обични мой приятели, това е една представа, която е добита на физическото поле, когато говорим така; това съвсем не е една представа, която е проникната вече от разбирането на духовните светове. Между смъртта и едно ново раждане мъртвият стига до един момент, когато си казва: О, колко безутешно трябва да бъде да видиш веднага след смъртта тези души, когато човек има материалистично разбиране! Най-добре е за тези души, те първо да минат през това време на изпитание! Те биха изгубили себе си, не биха могли да постигнат това, което трябва да постигнат, ако нещата не стояха така. Гледището става съвършено друго, когато човек разглежда нещата от духовната страна и ще дойде време, когато хората ще чувствуват необходимостта, още на физическото поле да добият действително разбиране за истините на Духовната наука. Затова тази Духовна наука идва сега в света, защото развитието на човечеството изисква по необходимост духовните светове и условията на съществуване в тях да

проникнат все повече и повече в душите, първо инстинктивно и после съзнателно. Това проникване трябва да живее в душите на хората на Земята. Искам да Ви съобщя нещо чисто външно, за да видите, как хората все повече ще стигнат до там, да могат да разберат и живота на физическото поле в неговата истинска форма благодарение на това, че разбират законите на духовното съществуване. Искам да Ви съобщя нещо чисто външно, но което е извънредно важно, когато гледаме природата, ние виждаме странното зрелище, че навсякъде само малка част от зародишите се използват, за да се възпроизвежда еднородния живот, за да се създават нови подобни на родителите същества, обаче безброй други зародиши загиват. Представете си само огромният брой зародиши на риби, които съществуват в морето. Само малко от тях стават риби, другите загиват. Ако погледнем навън в полето, виждаме безброй много житни зародиши; само малко от тях стават отново житни растения, другите загиват като житни зърна, като се превръщат в храна за човека и за други цели. В природата трябва да се създава много повече отколкото е необходимо да се осигури равномерното течение на потока на живота, на съществуването. Но така е добре в природата; защото там вън в природата царува редът и необходимостта, щото това, което се отклонява от принадлежащия и основан в него самото поток на съществуване и плодоношение, да бъде използвано - да бъде използвано така, че да служи на другия течащ поток на съществуването. Съществата не биха могли да живеят, ако всички зародиши биха действително дали плодове, биха плодоносили и биха стигнали до лежащото в тях развитие. Трябва да има същества, които да се използват, за да се създаде така се каже почвата, от която да могат да израстват съществата.

Само привидно, според майя, според това, което е измамно, се изгубва нещо. *В тази природа царува Духът* и, ако привидно нещо се изгубва от напредващия поток на развитието, то има своето основание в мъдростта на Духа, това е духовен закон и ние трябва да гледаме на тези неща от гледището на Духа. Тогава ние ще разберем, доколкото е оправдано в съществуването, това, което привидно е отклонено от потока на мировите процеси. То е духовно основано; ето защо, доколкото водиш духовен живот, то има своето значение на физическото поле.

Обични мои приятели, вземете много близко стоящия до нас конкретен случай. Трябва да се държат сказки върху нашата Духовна наука. Те биват държани пред една публика, която се е събрала благодарение на публикуваните книги върху Духовната наука. Тук стана нещо подобно, както при житните зърна, които само отчасти се използват за напредващия поток на съществуването. Не трябва да се плашим от това, че при известни обстоятелства трябва да нанасяме потоците на духовния живот пред

много, много хора, привидно без избор и че след това само малцина се отделят и действително влизат в този духовен живот, стават антропософи и вървят с напредващите потоци. В тази област е още така, че тези разпръснати семена стигат и проникват до мнозина, които например след една публична сказка си отиват и казват: Какви глупости и безсмислици говори този човек! Погледнато направо по отношение на външния живот, това е също, както - да речем - зародишите, които загиват в морето като зародишите на рибите; но от гледището на едно по-дълбоко изследване не е така. Душите, които са дошли тук чрез тяхната карма, които след това си отиват и казват: Какви глупости и безсмислици говори този човек!, не са още узрели да приемат истината на духа; но в сегашното им прераждане тези души имат нужда да почувствуват, как трепти към тях това, което лежи като сила в тази Духовна наука. И то остава в техните души, макар и те да ругаят колкото искат, то остава в техните души за тяхното следващо прераждане като сила и тогава семената не са изгубени. Те намират пътища. По отношение на духовното съществуване подлежи на същите закони, било че проследяваме това духовно в реда на природата или в случая, който можахме да изнесем като наш собствен. Но да предположим сега, че бихме искали да пренесем тези неща и върху външния материален живот и бихме искали да кажем: И във външния живот се върши същото. Да, обични приятели, това е именно, че се върши това, което сега ще опиша, че ние отиваме към едно бъдеще, където то ще се прояви все повече! Безразборно се произвежда все повече и повече, създават се фабрики и хората не се запитват. Колко ще се използва? - както е било някога случаят, когато имаше шивачи в селото, които само тогава ушиваха един костюм, когато той биваше поръчан. Тогава консуматорът беше този, който определяше, колко да се произвежда; сега се произвежда за пазара, стоките се трупат, колкото много е възможно. Производството работи изцяло по принципа, по който природата създава. Природата бива продължена в социалния ред: това ще взема все по-голямо надмощие. Обаче тук ние навлизаме в поле то на материалното. Духовният закон няма никакво приложение във външния живот, понеже той важи именно за духовния свят, той няма никакво приложение и се получава нещо твърде забележително. Понеже се намирало между нас, можем да кажем такива неща, светът естествено днес много малко ще ни разбере.

Днес следователно се произвежда за пазара, без оглед на консумацията; произвежда се не в смисъла на това, което аз писах в моята статия върху Теософията и социалния въпрос, но всичко, което се произвежда се трупа в съхранилищата и чрез паричните пазари и после се чака, колко ще се продаде. Тази тенденция ще нараства все повече, докато най-после се

унищожи сама в себе си /Като казвам сега следващото, Вие ще разберете защо го казвам/. Онзи, който прониква със своя поглед по духовен начин социалния живот, вижда как навсякъде нарастват ужасни заложби за социални туморни образувания. Тази е голямата културна грижа, която изниква за този, който вникне в съществуването. Това е ужасното, което действа така подтискащо и което, даже тогава, когато човек би могъл да подтисне всякакъв ентузиазъм за Духовна наука, когато човек би могъл да подтисне това, което може да отвори устата за Духовната наука - го довежда до там, да крещи срещу света лечебното средство, което ще доведе до оздравяване на социалния организъм. Тази тенденция за образуване на социални тумори нараства все повече и повече и ще се засилва все повече и повече. Това, което трябва да съществува в една сфера на полето на разпространение на духовните истини, както природата твори, то се превръща в туморни образувания, когато навлиза по описания начин в културата.

Да се прозре това и да се създадат помощни средства, ще бъде възможно едва тогава, когато Духовната наука ще обхване сърцата, ще поникне душите. И когато човек вниква в тези неща, той би искал да има в себе си най-силния огън, за да го предаде в думи, за да обърне вниманието на нашите съвременници, доколкото те могат да го разберат, към какво бъдеще вървим. Човек може да вникне в тези неща, когато се запознае с различните гледища, които съществуват - веднъж за едно поле на съществуването, друг път за друго. Тези други гледища застават тогава пред онзи, който се намира в изживяването между мировия среднощен час и едно ново раждане; защото от тези други гледища той сам трябва да стане творещ. Когато човек е образувал тенденциите за изпълнение на кармата относно предстоящите му изживявания, тогава пред душата застават по-далечните изживявания, които стоят по-далече. Тогава той изживява религиозните общности, другите общности, на които е принадлежал, изживява ги така, че те му показват: За да не станеш едностранчив, ти трябва да направиш това или онова в твоето следващо прераждане.

Накратко казано, този живот протича тогава така, че наистина той все още протича в една смяна на духовно общуване и на духовна самотност, но е насочен главно към това, душата да си изгради първообраза за един нов земен живот, първо чисто духовно. И дълго време още, преди човек да слезе в този земен живот, той е изградил от духовния свят един духовно-етерен първообраз, който носи в себе си силите, които бихме могли да наречем духовно-магнетични сили. Тези духовно-магнетични сили привличат една душа надолу към една родителска двойка, за която тя чувства: тази родителска двойка ще ми даде наследствените признаци, за да мога да вляза в един нов земен живот.

Аз посочих вече, че нормалният момент е този, в който имаме чувство-то: Ние се съединяваме с това, което се е отдалечило от нас като плод на нашия последен земен живот. Но човек не стига винаги до тази точка. Тогава нашият живот протича така, че ние бихме чувствували напълно връзката между телесното и духовното, ако бихме стигнали до този момент - но повечето пъти човек навлиза в съществуването по-рано. Болшинството от хората са духовно преждевременно родени и едва покъсно се получава едно уравновесяване благодарение на това, че имаме такива изживявания, в които ние се сливаме напълно хармонично. Едно нещо обаче е от особено значение. Вчера аз го описах: Там, където нашият копнеж за един външен свят трябва да бъде най-голям, защото най-много сме навлезли в самотността, там онова, което всъщност се вълнува и тъче само в духовните светове, живее само в духовните светове, там Духът е този, който пристъпва към нас и превръща нашия копнеж в един вид душевна светлина. До този момент ние трябва да запазим връзката с нашия Аз. Ние трябва да запазим така да се каже спомена: Ти беше на Земята този Аз. Този Аз трябва да остане като спомен в душата. Че имаме силата да сторим това в нашия цикъл на времето, то е свързано с факта, че Христос донесе в земната аура силата, която иначе не бихме могли да донесем от земния живот, силата, която ни прави способни да запазим спомена за нашия Аз до мировия среднощен час. Би се получило едно разкъсване, една пропаст, което би превърнало нашето съществуване в средата между смъртта и следващото раждане в нещо нехармонично, ако Христовият Импулс не би текъл през земния свят. Дълго време преди настъпването на мировия среднощен час, ние бихме забравили, че сме били един Аз в последния живот; ние бихме чувствували връзката с духовния свят, обаче бихме забравили себе си. А това се дължи на обстоятелството, че на Земята действително развиваме нашия Аз така силно, щото все повече и повече идваме до това осъзнаване на Аза, до това себесъзнание - това е станало необходимо от Тайната на Голгота насам. Но развивайки все повече и повече на Земята нашето съзнание за Аза, нашето себесъзнание, ние изразходваме силите, от които се нуждаем след смъртта, за да не забравим себе си действително до мировия среднощен час на съществуването. За да можем да запазим този спомен, ние трябва да умрем в Христа. Ето защо трябваше да дойде Христовия Импулс. Той ни дава възможност да не забравим нашия Аз до настъпването на мировия среднощен час на съществуването. После в мировия среднощен час на съществуването идва при нас Духът. До тогава ние сме запазили спомена за нашия Аз. Ако донесем този спомен до мировия среднощен час на съществуването, до там, където Духът Свети идва при нас и ни дава силата да простираме нашия поглед назад и да

имаме връзка с нашия собствен вътрешен свят като с един външен свят; ако сме запазили тази връзка, от сега нататък Духът може да ни води до нашето следващо прераждане, което произвеждаме чрез това, че си изработваме нашия първообраз в духовния свят. Но в действителността нещата не стават така, че ние така да се каже да направим само най-необходимото, а, както махалото не остава спокойно, но се издига на едната страна и отново се връща към другата страна, и както е правилно така да става, така е и с духовния живот. Христовият Импулс не ни дарява само с такава сила, че да завършим рязко, но при известни обстоятелства той ни дава толкова много, че, ако Духът не би дошъл при нас, Христовият Импулс би ни пренесъл отвъд. Без съмнение със спомена ние не бихме могли да намерим връзката, съединяването; обаче Христовият Импулс би ви прехвърлил оттатък. Това има своето голямо значение и, за да можем да приемем от Христа един такъв Импулс надминаващ най-необходимата мярка, от това човек ще се нуждае все повече и повече, колкото повече се развива в бъдещето. Още сега е необходимо през своя земен живот човек да изпита не само най-необходимото относно Христа, а е необходимо Христовият Импулс да се настани като един по-мощен импулс в неговата душа, така щото този импулс да може да го прехвърли отвъд мировия среднощен час на съществуването. Защото благодарение на това Импулсът на Духа се засилва чрез Христовия Импулс и ние носим по-мощно Импулса на Духа през втората половина на живота между смъртта и едно ново раждане, отколкото бихме го носили иначе, ако не съществуваше Христовият Импулс.

Това, което ни остава в повече, то засилва Импулса на Духа. Духът би бил иначе само за духа и би престанал да действа, когато бихме се родили. Но прониквайки се с Христовия Импулс, този Христов Импулс усилва Импулса на Святия Дух. И чрез това в нашата душа може да бъде внесен един такъв Импулс на Духа, че когато влезем в земното въплъщение, той е тогава една сила, която не изразходваме иначе както другите сили, които донасяме със себе си при раждането. Аз подчертах това, че силите, които донасяме от духовния свят, ние ги трансформираме за нашата вътрешна организация - но това, което получаваме по този начин като един плюс, като нещо повече, когато Христовият Импулс засилва Импулса на Духа, ние го донасяме в съществуването, то не е нужно да бъде трансформирано през време на земния живот. За земното развитие ще бъдат необходими все повече и повече хора, колкото повече напредваме в бъдещето, ще бъдат необходими такива хора, които донасят в земния живот чрез раждането в едно ново въплъщение нещо от проникването на Христовия Импулс и на Импулса на Духа. Духът трябва да стане по-силен, да действа по-силно, за да не действа само до

раждането и всичко от духовния живот да бъде трансформирано, а за нас да остане само слабото съзнание, което ни позволява да добием познания върху заобикалящия ни физически свят и върху това, което може да схване умът, свързан с мозъка. Ако развивайки се към бъдещето като хора ние не бихме донесли със себе си един излишък на дух, който се ражда по посочения начин, тогава на Земята човечеството все повече ще стигне до там, през време на земния живот да не предчувствува нищо повече от това, че съществува един Дух. Тогава през време на земния живот би царувал само недуховния Дух, Ариман и хората биха могли да знаят само за сетивния физически свят, който възприемат със сетивата, и за това, което могат да разберат с ума свързан с мозъка, всички подобни неща изпитват в напредващото развитие на човеците в известно отношение един такъв развой, именно сега, когато човечеството стои пред опасността да изгуби Святия Дух.

Но то не ще го изгуби. Пазител за това иска да бъде Духовната наука, за да не изгуби човечеството този Дух, който пристъпва към душата в мировия среднощен час, за да оживи в нея копнежа, което и позволява да се обхване в нейното минало в цялата и стойност. Не, Духовната наука ще трябва да говори все повече, все по-убедително за Христовия Импулс, за да влезе и във физическото съществуване чрез раждането все повече Дух и във все повече хора и в това физическо съществуване все повече хора, които чувствуват: Аз без съмнение нося в себе си силите, които не трябва да бъде превърнато в организиращи сили; но в моята душа проблясва нещо, което не трябва да бъдат превърнатата в такива организиращи сили. Духът, който съществува само за духовните светове, от него аз съм взел нещо в този физически свят, въпреки че живея в моето тяло. Духът ще бъде този, който ще доведе хората до там, да видят, както казва Теодора в мистерийната драма: Че хората ще видят етерния образ на Христа. Силата на Духа, която прониква така в телата, тя ще даде духовните очи, с които да можем да виждаме в духовните светове и да разбираме това, което виждаме. Първо ние трябва да разберем тези светове на духа, а след това ще започнем да ги гледаме с разбиране. Защото виждането ще се развие в нас, понеже Духът така обхваща душите, че те ще внесат този Дух в телата и този Дух ще просияе и в техните земни въплъщения: първо у малък брой ще просияе Духът, а след това у все повече. И ако можем да кажем: Чрез Духа, чрез Духа Свети ние сме пробудени във великия миров среднощен час на съществуването - то от друга страни, поглеждайки към това, което Духът произвежда за бъдещето в земното развитие, ние трябва да кажем: *и във физическото тяло най-доброто в душата, това, което ни отваря погледа в духовните светове, ще бъде пробудено все повече и повече чрез Святия Дух.* Пробуден

чрез Святия Дух в мировия среднощен час на съществуването, човекът ще бъде пробуден също и тогава, когато живее в своето физическо тяло, когато се вживяха във физическото съществуване, също чрез Святия Дух. Той ще се пробуди вътрешно, като Духът ще го пробуди от съня, в който той иначе би се намирал чрез своите физически сетива и чрез своя ум, който е свързан с мозъка. Чрез възприятия на сетивата и чрез ума, свързан с мозъка хората биха винаги спа ли, ако се доверяват само на тях. Обаче в този сън на хората, който в бъдеще все повече ще ги обхва-не затъмнявайки тяхното съзнание, в този сън на хората ще просияе Духът в тях и през време на физическото съществуване. Сред замира-щия духовен живот, сред този духовен живот умирали чрез простото се-тивно възприятие, чрез света на ума, човешките души ще бъдат пробудени и във физическото съществуване чрез Святия Дух. *Per Spiritum Sannctum reviviscimus.*